

Határozatok Tára

PAOLO MENGOZZI
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2014. január 30.¹

C-382/12. P. sz. ügy

**MasterCard és társai
kontra**

Európai Bizottság

„Fellebbezés — Verseny — EK 81. cikk — Betéti kártyákkal, halasztott terhelésű betéti kártyákkal és hitelkártyákkal működő fizetési rendszer — Multilaterális bankközi alapdíj — Vállalkozások társulása által hozott döntések — Versenykorlátozó hatású magatartások — A »járulékos korlátozás« fogalma — Objektív szükségesség — A MasterCard által az EGT-n belül a határokon átnyúló kártyás fizetési műveletekre alkalmazott multilaterális bankközi díjra vonatkozó megállapodások — Az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján történő mentesülés feltételei — A Törvényszék előtti eljárás — A keresetlevélhez csatolt mellékletek elfogadhatóságának feltételei”

I – Bevezetés

1. A jelen ügy tárgya a MasterCard Incorporated holdingtársaság és két leányvállalata (a továbbiakban: MasterCard Inc., MasterCard International Inc., illetve MasterCard Europe, együttesen pedig fellebbezők) által benyújtott fellebbezés, valamint két csatlakozó fellebbezés, amelyet a The Royal Bank of Scotland plc (a továbbiakban: RBS) és a Lloyds TSB Bank plc (a továbbiakban: LTSB), illetve a Bank of Scotland plc (a továbbiakban: BOS) nyújtott be a MasterCard és társai kontra Bizottság ügyben 2012. május 24-én hozott ítélettel² (a továbbiakban: megtámadott ítélet) szemben, amelyben a Törvényszék elutasította a fellebbezők által benyújtott, az [EK 81. cikk] és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/34.579 – „MasterCard”-ügy, COMP/36.518 – „EuroCommerce”-ügy, COMP/38.580 – „kereskedelmi kártyák”-ügy) 2007. december 19-én hozott C(2007) 6474 végleges bizottsági határozat (a továbbiakban: vitatott határozat) megsemmisítése iránti keresetet.

2. Az ügy középpontjában a fellebbezők által képviselt fizetési szervezet (a továbbiakban: MasterCard fizetési szervezet vagy MasterCard) áll. E szervezet 2006. május 25-ig kapcsolt banki intézmények tulajdonában és irányítása alatt állt. Ebben az időpontban, amikor a vitatott határozat elfogadásához vezető közigazgatási eljárás már folyamatban volt, a MasterCard Inc.-et bevezették a New York-i (Egyesült Államok) Tőzsdére (a továbbiakban: tőzsdei bevezetés), ami változást idézett elő szervezeti felépítésében és irányításában.

¹ — Eredeti nyelv: francia.

² — T-111/08.

3. A MasterCard egy úgynevezett „nyílt” (vagy „négyoldalú”) kártyás fizetési rendszert működtet. A zárt (vagy „háromoldalú”) rendszertől – mint például az American Express rendszere – eltérően, amelyben a rendszer tulajdonosa maga köt szerződéseket a kártyabirtokosokkal és a kereskedőkkel, a nyílt rendszer, amelyhez különböző pénzügyi intézmények csatlakozhatnak közös kártyavédjegy alatt, három szintű kölcsönhatással jár: az első szint a rendszer tulajdonosa és a kapcsolt bankok között húzódik, a második a kibocsátó bankok (vagy kibocsátók)³ és az elfogadó bankok (vagy elfogadók)⁴ között, a harmadik pedig e bankok, és ügyfeleik, vagyis a kártyabirtokosok és a kereskedők között.⁵ Egy ilyen rendszerben annak tulajdonosa, amellyel, hogy a kártyák logója a tulajdonában van, és terjeszti azt, általános jelleggel koordinálja a kapcsolt bankok tevékenységét, és a hálózat üzemeltetőjeként is működhet, informatikai infrastruktúrát biztosítva az ügyleteket lezáró elektronikus üzenetek továbbításához. Felszámítja a rendszerben való részvétel után fizetendő díjakat és a jutalékokat a bankoknak, és amikor a hálózat üzemeltetőjeként is eljár, akkor a kártyás fizetések feldolgozásának költségeit is.⁶

4. A jelen ügyben konkrétan a MasterCard azon döntéseiről van szó, amelyekkel az Európai Gazdasági Térségen (EGT), illetve az euróövezeten belüli multilaterális bankközi alapidőket állapítja meg, vagyis azokat a díjakat, amelyeket az elfogadó bank és a kibocsátó bank közötti megállapodás, vagy a nemzeti szinten közösen meghatározott bankközi díjak hiányában alkalmaznak („multilateral interchange fee”, multilaterális bankközi díj, a továbbiakban: MIF).⁷ Ezeket a díjakat az elfogadó bankok fizetik a kibocsátó bankok számára minden, az EGT vagy az euróövezet tagállamai között olyan kártyával végzett fizetési művelet után, amelyen a MasterCard vagy Maestro logó szerepel⁸ (a továbbiakban együttesen: MasterCard kártyák). Főszabály szerint a MIF teljes mértékben beépül az elfogadó bankok által a kereskedőkkel szemben felszámított költségekbe („merchant service charge”, kereskedőkkel szemben felszámított szolgáltatási díj, a továbbiakban: MSC),⁹ és így közös termelési költségként áthárítják azokat az utóbbiakra.¹⁰ A fellebbezők által a közigazgatási eljárás során képviselt és az Európai Bizottság által értékelése alapjaként elfogadott álláspont szerint a MIF „olyan mechanizmus, amelynek célja egyrésztől a kártyabirtokos és másrésztől a kereskedő keresletének kiegyensúlyozása”, annak érdekében, hogy elosszák a szolgáltatásnyújtás költségeit a rendszer kibocsátói és elfogadói között.¹¹

5. 2006. május 25-ig a MIF-et a MasterCard európai regionális igazgatótanácsa (a továbbiakban: európai igazgatótanács) határozta meg, amelyben az EGT egészében letelepedett bankok képviselői vettek részt. Ezen időpontot követően csak a MasterCard új összetételű világszintű igazgatótanácsa rendelkezett hatáskörrel a MIF-re vonatkozó döntések meghozatalára.

3 — A kártyát a birtokos rendelkezésére bocsátó, és annak használatát számára lehetővé tévő hitelintézetek.

4 — A kereskedővel annak érdekében szerződéses kapcsolatban álló hitelintézetek, hogy a kártyát elfogadják egy értékesítési helyen. A kibocsátó bankok átadják az elfogadó bankoknak a kártyabirtokosra és a kártyára vonatkozó adatokat (azonosítás, engedélyezés stb.), és elvégzik a források átutalását a hálózat informatikai infrastruktúrája révén, míg az elfogadó bankok továbbítják az ügyleteket a kereskedők értékesítési helyeinek termináljától a kibocsátók feldolgozási központjába, átadják az engedélyezési adatokat, és részt vesznek az ügylet elszámolásában és feldolgozásában.

5 — Lásd a (234)–(238) és a (242) preambulumbekendést.

6 — Lásd a vitatott határozat (239)–(241) preambulumbekendését.

7 — Lásd a vitatott határozat (118) és az azt követő preambulumbekendését.

8 — Pontosabban a MasterCard „fogyasztói” hitel- és halasztott terhelésű betéti kártyákról, valamint a MasterCard vagy Maestro betéti kártyákról van szó (lásd a vitatott határozat 1. cikkét).

9 — E költségek tartalmazzák a fizetőterminálok, illetve más műszaki és pénzügyi szolgáltatások biztosítását, és az ügylet értékének meghatározott százalékából vagy egy átalánydíjból állnak (lásd a vitatott határozat (246) és (247) preambulumbekendését).

10 — Lásd a vitatott határozat (248) preambulumbekendését.

11 — Lásd a vitatott határozat (146)–(155) preambulumbekendését, különösen a (153) preambulumbekendést.

6. A vitatott határozatban a Bizottság úgy tekintette, hogy a MIF-et megállapító döntések, amelyeket az EK 81. cikk (1) bekezdése szerint vállalkozások társulása által hozott döntésnek minősített, ugyanezen cikket és az EGT-Megállapodás 53. cikkét sértve korlátozzák az elfogadó bankok közötti versenyt, amennyiben valójában küszöbértéket határoznak meg az MSC tekintetében.¹² Ebből következően kötelezte a MasterCard fizetési szervezetet és a fellebbezőket, hogy napi kényszerítő bírság¹³ terhe mellett hat hónapon belül, azaz 2008. június 21-ig vessenek véget a jogsértésnek, azáltal hogy eltörlik a MIF-et,¹⁴ ebből kifolyólag módosítják a hálózat szabályait, hatályon kívül helyezik a MIF-re vonatkozó összes döntést¹⁵, valamint tájékoztatják e cselekményekről a MasterCard hálózathoz tartozó pénzügyi intézményeket.¹⁶

7. A Törvényszék előtt a fellebbezők elsődlegesen a vitatott határozat egészének, másodlagosan pedig e határozat 3–5., és 7. cikkének megsemmisítését kérték, amelyekkel a Bizottság megállapította a fent hivatkozott korrekciós intézkedéseket, valamint a napi kényszerítő bírságot. Hat pénzügyi intézmény, köztük a csatlakozó fellebbezéseket benyújtó három fél avatkozott be az említett kérelmek támogatása érdekében, míg Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, valamint két szervezet – a nagy-britanniai kiskereskedőket képviselő British Retail Consortium (a továbbiakban: BRC), valamint az Európai Unió kiskereskedőit, nagykereskedőit és nemzetközi kereskedőit tömörítő Eurocommerce – avatkozott be a Bizottságnak a kereset elutasítására irányuló kérelme támogatása érdekében. A Törvényszék, miután megvizsgálta az elsődleges, illetve a másodlagos kérelem alátámasztása érdekében hivatkozott valamennyi jogalapot, és elfogadhatatlannak nyilvánított a keresetlevélhez csatolt egyes mellékleteket, elutasította a keresetet, és kötelezte a fellebbezőket a költségek viselésére.

8. 2008. június 12-én a MasterCard ideiglenesen eltörölte a határokon átnyúló MIF-et, folytatva azonban az egyeztetést a Bizottsággal. Ennek eredményét végül a MasterCard által többek között egy olyan új, a MIF kiszámítására vonatkozó módszer elfogadásával kapcsolatban tett kötelezettségvállalások jelentették, amelyek lényegesen csökkenteni fogják a MIF szintjét a Szerződés versenyszabályaival ellentétesnek ítélt szinthez képest.¹⁷

9. A MasterCard International Inc. és a MasterCard Europe a Bíróság Hivatalához 2012. augusztus 4-én nyújtott be fellebbezést a jelen eljárásban. Kérelmeik támogatása érdekében a csatlakozó fellebbezést benyújtó RBS, LTSB és BOS mellett az MBNA Europe Bank Ltd. (a továbbiakban: MBNA) és az HSBC Bank plc (a továbbiakban: HSBC) avatkozott be. A fellebbezés elutasítására irányuló bizottsági kérelem támogatása érdekében a BRC, a Eurocommerce és az Egyesült Királyság avatkozott be.

12 — Lásd a vitatott határozat 1. cikkét. Hangsúlyozni kell, hogy a Bizottság már foglalkozott a kártyás fizetési rendszerekben alkalmazott bankközi díjakkal, többek között a 2002. július 24-i 2002/914/EK határozatban (COMP/29.373 – „Visa International – Multilaterális bankközi díj”-ügy, HL L 318., 17. o.), amelyben a Visa által az Európai Unióban alkalmazott interregionális MIF-et öt éves időszakra mentesítették bizonyos feltételek mellett, amelyek közül a legfontosabb az volt, hogy e díjak kapcsolódjanak egyes költségek szintjéhez, és maximális mértéküket is azok alapján állapítsák meg. A Bizottság a Visa-ügyben 2010. január 8-án egy második határozatot is elfogadott (COMP/D-1/39.398, Visa MIF), amelyben kötelezővé tette a Visa által felajánlott kötelezettségvállalásokat, vagyis többek között a MIF-je felső határának bevezetését. 2012. januárban a Bizottság közzétette A kártyás, internetes és mobiltelefonos fizetések integrált európai piacának megteremtése című zöld könyvet (COM(2011) 941 végleges), és nyilvános konzultációt indított, amely kiterjedt a kártyás fizetési rendszerekben alkalmazott bankközi díjakat érintő egyes szempontokra is.

13 — Lásd a vitatott határozat 7. cikkét.

14 — És a SEPA-n (Single Euro Payments Area, egységes európai fizetési térség) / euróövezeten belüli bankközi alapdíjakat.

15 — Valamint a SEPA-n/euróövezeten belüli bankközi alapdíjakat. Lásd a vitatott határozat 2. és 3. cikkét.

16 — Lásd a vitatott határozat 5. cikkét. E cikk azt is előírja a MasterCard számára, hogy bizonyos ideig tegye közzé weboldalán az említett határozat 5. mellékletében szereplő információkat.

17 — Lásd a Bizottság 2009. április 1-jei sajtóközleményét (IP/09/515). A fellebbezők által tett kötelezettségvállalásokra utal a megtámadott ítélet 60. pontja.

II – A fellebbezésekről

A – Az elfogadhatóságról

10. A Bizottság kételkedik a csatlakozó fellebbezések elfogadhatóságában, figyelemmel arra, hogy azok nem felelnek meg a Bíróság 2012. november 1-jén hatályba lépett eljárási szabályzata 176. cikkének (2) bekezdésében meghatározott feltételeknek. A korábbi eljárási szabályzatot módosítva e rendelkezés azt írja elő, hogy a csatlakozó fellebbezést külön iratban, a válaszbeadványtól elkülönítve kell előterjeszteni.

11. A jelen ügyben az RBS, az LTSB és a BOS csatlakozó fellebbezéseit 2012. október 31-én e-mailben küldték meg, és ezen iratok eredeti példánya 2012. november 2-án, illetve 5-én érkezett be a Bíróság Hivatalához. Márpedig az eljárási szabályzat 57. cikkének (7) bekezdése szerint „az eljárási határidők számításának szempontjából az a nap és óra irányadó, amikor az eljárási irat aláírással ellátott eredeti példányának másolata [...] faxon vagy a Bíróságnál rendelkezésre álló más távközlési eszköz útján a Hivatalhoz beérkezik, feltéve hogy az eljárási irat aláírással ellátott eredeti példányát és a (2) bekezdésben említett mellékleteket és másolatokat ezt követően legkésőbb tíz napon belül benyújtják a Hivatalhoz”. Mivel a csatlakozó fellebbezéseket a Bíróság Hivatalához 2012. november 1-je előtt nyújtották be, a Bizottság által hivatkozott elfogadhatatlansági kifogásnak nincs ténybeli és jogi alapja, ennél fogva azt el kell utasítani.

12. A Bizottság emellett több konkrét elfogadhatatlansági kifogást is előterjeszt, amelyek többsége mind a fellebbezésben, mind a csatlakozó fellebbezésekben hivatkozott jogalapokra és érvekre irányul. Az említett kifogásokat külön vizsgálom meg, az e különböző jogalapokra és érvekre vonatkozó elemzés keretében.

B – Az ügy érdeméről

13. A MasterCard Inc., a MasterCard International Inc. és a MasterCard Europe három jogalapra hivatkozik fellebbezése alátámasztása érdekében. Az első kettő téves jogalkalmazásra és/vagy az indokolás hiányára vonatkozik a megtámadott ítélet azon részei tekintetében, amelyekben a Törvényszék az állítólagos versenykorlátozás objektív szükségességét, illetve a MasterCard vállalkozások társulásának minősítését vizsgálta. Harmadik jogalapjukkal előadják, hogy a Törvényszék tévesen utasított el mint elfogadhatatlant több, az elsőfokú keresethez csatolt mellékletet.

14. Csatlakozó fellebbezése alátámasztására az RBS egyetlen jogalapra hivatkozik, amely a Törvényszék által a versenykorlátozó hatás fennállásának értékelése során elkövetett téves jogalkalmazásra vonatkozik. Az LTSB és a BOS (a továbbiakban együtt: LBG) közös csatlakozó fellebbezése két jogalapra támaszkodik. Az első, az RBS csatlakozó fellebbezésének első jogalapjához hasonlóan, a Törvényszék által a MIF versenyre gyakorolt hatásainak értékelése során elkövetett téves jogalkalmazásra vonatkozik. Második jogalapjával az LBG előadja, hogy a Törvényszék az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján végzett elemzése során tévesen alkalmazta a jogot. Mind az RBS, mind az LBG előadja és ismerteti a fellebbezés első és második jogalapját.

15. A fellebbezés harmadik jogalapja kivételével mind a fellebbezést, mind pedig a csatlakozó fellebbezéseket alátámasztó különböző jogalapok és érvek a következő négy témakör köré csoportosíthatók: a MasterCard vállalkozások társulásának minősítése, a versenykorlátozó hatások fennállása, a korlátozás szükségessége és az EK 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazása.

16. Mielőtt egyenként taglalnánk e témaköröket, meg kell vizsgálni a fellebbezés harmadik jogalapját, mivel arra hivatkozva, hogy a Törvényszék jogellenesen utasított el egyes, a keresetlevélhez csatolt dokumentumokat, az lényegileg annak bizonyítására irányul, hogy a Törvényszék értékelését nem a bizonyítékok teljes körére alapította.

1. A fellebbezés harmadik, arra vonatkozó jogalapjáról, hogy a Törvényszék tévesen utasított el mint elfogadhatatlant több, az elsőfokú keresetlevélhez csatolt mellékletet

17. A fellebbezők előadják, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor elfogadhatatlannak nyilvánított egyes általuk benyújtott mellékleteket. Először, vitatják, hogy van olyan jogalap, amely igazolná a megtámadott ítéletben követett megközelítést. A Törvényszék által az említett ítéletben hivatkozott rendelkezések pusztán azt írják elő, hogy a felperes keresetlevele tartalmazza a jogvita tárgyát és a felhozott jogalapok rövid ismertetését. Nincs ezzel szemben olyan jogalap, amely meggátolna a felperest abban, hogy jogalapjait a mellékletekben szereplő érvekkel támassza alá, feltéve hogy azokat a keresetlevélben egyértelműen összefoglalja. A Törvényszék által elfogadott túlzottan megszorító megközelítés tehát sérti a hatékony bírói jogvédelem elvét – amelyet mind az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 47. cikke, mind pedig az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény (a továbbiakban: EJEE) 6. cikkének (1) bekezdése biztosít, és amely csak törvényben korlátozható –, valamint az arányosság elvét. Másodszor, a fellebbezők vitatják a Törvényszék által egyes mellékletek tekintetében konkrétan alkalmazott bánásmódot.

18. Ami először a mellékletek tekintetében alkalmazott bánásmód jogalapjára vonatkozó kifogást illeti, rá kell mutatni, hogy a megtámadott ítélet 68. és 69. pontjában a Törvényszék a Bíróság alapokmányának 21. cikkére és a Törvényszék eljárási szabályzata 44. cikke 1. §-ának c) pontjára hivatkozott. E rendelkezések szerint a keresetlevélnek tartalmaznia kell a jogvita tárgyát és a felhozott jogalapok rövid ismertetését.

19. E rendelkezések tekintetében a Bíróságnak már volt alkalma arra, hogy egyértelművé tegye, hogy azokat úgy kell értelmezni, hogy a kereset elfogadhatóságához az szükséges, hogy azok a lényeges ténybeli és jogi körülmények, amelyekre a kereset alapul, legalább röviden, de összefüggően és érthetően kitűnjenek magából a keresetlevélnek a szövegéből, és hogy bár a keresetlevél szövegének egyes pontjait ugyan alátámaszthatják és kiegészíthetik a csatolt iratok meghatározott részeire történő hivatkozások, a más, akár a keresetlevélhez mellékelte iratokra való általános hivatkozás nem pótolhatja a jogi érvelés azon lényegi elemeinek hiányát, amelyeknek az előző pontban említett rendelkezések szerint a keresetlevélben kell szerepelniük. Ugyanebben az összefüggésben a Bíróság rámutatott, hogy hasonló követelmények érvényesülnek valamely jogalap alátámasztására felhozott érv tekintetében is.¹⁸ Ennek az értelmezésnek az alapja a mellékletek tisztán bizonyító és kiegészítő szerepe, amely azt jelenti – amennyiben a keresetlevélhez csatolt dokumentum tartalmazza azokat a jogi elemeket, amelyekre néhány, a keresetlevélben foglalt jogalap támaszkodik –, hogy az ilyen elemeket fel kell tüntetni magában a keresetlevél szövegében, amelyhez e dokumentumot csatolták, vagy ezeknek az elemeknek legalább kellően azonosíthatónak kell lenniük a keresetlevélben. A mellékletek e szerepére tekintettel ugyanis nem a Törvényszéknek kell a mellékletekben megkeresnie és azonosítania azokat a jogalapokat, amelyek a kereset alapját képezhetik.¹⁹

20. A Bíróság alapokmánya 21. cikkének és a Törvényszék eljárási szabályzata 44. cikke 1. §-a c) pontjának ilyen értelmezése semmilyen módon nem ellentétes a hatékony bírói jogvédelem elvével. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) az EJEE 6. cikke (1) bekezdésének értelmezésére vonatkozó ítélkezési gyakorlatából – amelyre a Charta 52. cikke (3) bekezdésének

18 — A C-511/11. P. sz., Versalis kontra Bizottság ügyben 2013. június 13-án hozott ítélet 115. pontja.

19 — A C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P–C-208/02. P. és C-213/02. P. sz., Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítélet (EBHT 2005., I-5425. o.) 97. és 99. pontja.

megfelelően utalni kell – ugyanis kitűnik, hogy a bírósághoz forduláshoz való jog nem abszolút jogosultság. E jog gyakorlása ismer korlátokat, többek között a kereset, tehát *a fortiori* egy jogalap, egy érv vagy a felek beadványaihoz csatolt melléklet elfogadhatóságának feltételeire vonatkozóan.²⁰ Ugyanezen bíróság szerint az ilyen korlátozás azonban csak annyiban engedhető meg, amennyiben az jogos célt szolgál, a korlátozás e céllal arányos, és nem korlátozza az egyének bírósághoz fordulásának lehetőségét oly módon, hogy e jog lényeges tartalma sérülne.²¹ Ezenkívül, noha az érdekelteknek számítaniuk kell arra, hogy e korlátozások érvényesülni fognak, azok alkalmazása nem akadályozhatja meg a jogalanyokat abban, hogy igénybe vegyék a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőséget.²²

21. Márpedig, ami a Bíróság alapokmányának 21. cikke és a Törvényszék eljárási szabályzata 44. cikke 1. §-ának c) pontja által követett célt, vagyis a jogbiztonság és a gondos igazságszolgáltatás biztosítását illetően maguk a fellebbezők is elismerik, hogy az jogszerű cél. Ezenkívül egy olyan megközelítés, amely azt követeli meg a felperesektől, hogy a keresetlevélben legalább röviden ismertessék azokat a ténybeli és jogi körülményeket, amelyekben a hivatkozott jogalapok és érvek alapulnak, nem tűnik aránytalannak e célokhoz képest, és nem alkalmas a bírósághoz forduláshoz való jog megsértésére sem.

22. A fentiekből következik, hogy a Törvényszék, amikor a megtámadott ítéletben, különösen annak 68. és 69. pontjában a felek beadványainak mellékletei tekintetében alkalmazott bánásmódra vonatkozó megközelítést a fenti 20. pontban hivatkozott, a Bíróság által értelmezett rendelkezésekre alapozta, egyáltalán nem alkalmazta tévesen a jogot.

23. Másodsor, elemezni kell e rendelkezések Törvényszék általi konkrét alkalmazását azon mellékletek vonatkozásában, amelyek kezelését a fellebbezők vitatják. Utóbbiak érvei konkrétan a megtámadott ítélet 183–190. pontjában szereplő elemzésre, és különösen az A.13., A.14. és A.15. mellékletek tekintetében alkalmazott bánásmódra, valamint a megtámadott ítélet 275–282. pontjában szereplő elemzésre, és különösen az A.20. melléklet tekintetében alkalmazott bánásmódra vonatkoznak. A fellebbezők előadják, hogy a jogalapokat összefoglalták a keresetlevélben, valamint, hogy mind a Törvényszék, mind a Bizottság megértette az általuk előadott érveket. Ezenkívül a mellékletekben ismertetett elemek ténybeli körülmények. Márpedig, amennyiben a mellékletek csak ténybeli körülményeket tartalmaznak, e körülményeket nem kell a keresetlevél szövegében rögzíteni. A Törvényszéknek tehát azt kellett volna megállapítania, hogy a keresetlevél kellőképpen pontos a hivatkozott jogalapok és érvek tekintetében, és ebből következően az említett mellékletek elfogadhatók.

24. Ami mindenekelőtt az A.13., A.14. és A.15. mellékletek tekintetében alkalmazott bánásmódot illeti, a fellebbezők által első fokon benyújtott keresetlevél olvasatából az következik, hogy a Törvényszék megalapozottan tekintette úgy, hogy a közigazgatási eljárásban előterjesztett gazdasági bizonyítékok vizsgálatára vonatkozó kifogásukat annyira szűkszavúan terjesztették elő, hogy nem lehetett azonosítani a keresetlevél szövegében az azt alátámasztó érvelést. A kifogás alapjául szolgáló érvek ugyanis teljes egészükben az említett mellékletekben találhatóak, és azokat ott kell megkeresni. Ez egyébként egyértelműen kitűnik a megtámadott ítélet 185. és 186. pontjából. Ugyanezen elemzés érvényes a megtámadott ítélet 280. pontjában említett A.20. melléklet tekintetében alkalmazott bánásmódra. E melléklet tekintetében ugyanis meg kell állapítani, hogy a fellebbezők a Törvényszékhez benyújtott keresetlevelükben pusztán általános jelleggel hivatkoztak e mellékletre egy lábjegyzetben, minden egyéb pontosítás nélkül. Ilyen körülmények között úgy vélem, hogy a Törvényszék egyáltalán nem alkalmazta tévesen a jogot az említett mellékletek tekintetében alkalmazott bánásmód kapcsán.

20 — Lásd a C-334/12. RX-II. sz., Arango Jaramillo és társai kontra EBB ügyben (felülvizsgálat) 2013. február 28-án hozott ítélet 43. pontját, valamint a C-73/10. P. sz., Internationale Fruchthimport Gesellschaft Weichert kontra Bizottság ügyben 2010. november 16-án hozott végzés (EBHT 2010., I-11535. o.) 53. pontját, amely utal az EJEB ítélkezési gyakorlatára.

21 — Ebben az értelemben lásd többek között a C-354/04. P. sz., Gestoras Pro Amnistía és társai kontra Tanács ügyre vonatkozó indítványom (2007. február 27-én hozott ítélet, EBHT 2007., I-1579. o.) 83. pontját, amelyben további utalások találhatóak az EJEB ítélkezési gyakorlatára. Lásd még a fent hivatkozott Internationale Fruchthimport Gesellschaft Weichert kontra Bizottság ügyben hozott végzés 53. pontját, valamint Cruz Villalón főtanácsnok C-625/11. P. sz., PPG és SNF kontra ECHA ügyre vonatkozó indítványának (2013. szeptember 26-án hozott ítélet) 73. pontját.

22 — Lásd a fent hivatkozott Arango Jaramillo és társai kontra EBB ügyben (felülvizsgálat) hozott ítélet 43. pontját, valamint Cruz Villalón főtanácsnok PPG és SNF kontra ECHA ügyre vonatkozó, fent hivatkozott indítványának 73. pontját.

25. Ami azt az érvet illeti, amely szerint a mellékletek csak ténybeli körülményeket tartalmaznak, és e körülményeket nem kell a keresetlevél szövegében rögzíteni, emlékeztetni kell arra, hogy a fenti 19. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében azokat a lényeges *ténybeli és jogi* körülményeket, amelyeken a kereset, egy jogalap, vagy akár egy érv alapul, nemcsak röviden össze kell foglalni a keresetlevélben, de azoknak összefüggően és érthetően ki kell tűnniük magából a keresetlevél szövegéből is, ami, ahogy az a fenti 24. pontból kitűnik, a jelen ügyben nem áll fenn.

26. A fentiek összessége fényében úgy vélem, hogy az egyes mellékletek elfogadhatóságával összefüggő téves jogalkalmazásra vonatkozó jogalapot el kell utasítani.

2. A MasterCard vállalkozások társulásának minősüléséről (a fellebbezés második jogalapja)

a) A megtámadott ítélet

27. A Törvényszék a megtámadott ítélet 241–260. pontjában taglalta a MasterCard és a MIF-et megállapító döntéseknek az EK 81. cikk (1) bekezdése tekintetében való minősítésének kérdését. Mindenekelőtt körülhatárolta e kérdés terjedelmét arra a problémára, hogy „a MasterCard fizetési szervezet a tőzsdei bevezetéssel bekövetkezett változások ellenére is a bankok magatartásának összehangolására irányuló intézményes forma maradt-e” (244. pont), illetve hogy a MIF továbbra is ennek az összehangolásnak a kifejeződése-e.²³ Ezt követően egyfelől megállapította a 245–247. pontban, hogy a tőzsdei bevezetést követően „a bankok [...] továbbra is közös döntési jogkörben hoztak határozatot a MasterCard fizetési szervezet működésének lényeges szempontjairól mind nemzeti, mind európai szinten”, valamint hogy e döntési jogkör fenntartása „meglehetősen viszonylagossá teszi azokat a következtetéseket, amelyeket a tőzsdei bevezetésből kell levonni”. Másfelől, a 250–258. pontban megállapította, hogy mivel a MasterCard és a bankok között érdekközösség állt fenn a MIF magasabb mértékben való megállapítása tekintetében, a Bizottság joggal tekinthette úgy, hogy „bár a bankok már nem ellenőrizték a MasterCardot a tőzsdei bevezetés óta, [...] a MIF az ő érdekeiket tükrözte”. A Törvényszék tehát a folyamatosság ugyanazon körülményei alapján, amelyekre a Bizottság is támaszkodott, megállapította, hogy az megalapozottan tartotta fenn a MasterCard vállalkozások társulásának minősítését, illetve a MasterCard szervei által hozott, a MIF-et megállapító döntések tekintetében a vállalkozások társulása által hozott döntésnek minősítését.

b) A fellebbezés

28. Az RBS, az LBG, a HSBC és az MBNA által támogatott fellebbezők előadják, hogy a Törvényszék azon megállapítása, amely szerint a MasterCard a MIF megállapítása során vállalkozások társulásaként jár el, téves jogalkalmazást és/vagy az indokolás hiányát jelenti. Előadják egyrészt, hogy a megtámadott ítéletben e megállapítás alátámasztása érdekében hivatkozott első indok, vagyis az a körülmény, hogy a MasterCard fizetési szervezeten belül a tőzsdei bevezetést követően is fennmaradt a bankok részleges döntési jogköre, nem releváns, mivel e jogkör a MIF megállapításán kívül eső kérdésekre vonatkozik, és a Törvényszék maga is elismerte a megtámadott ítélet 245. pontjában, hogy az e díjakra vonatkozó döntéseket „a MasterCard fizetési szervezet szervei hozzák, és hogy a bankok nem vesznek részt e döntési folyamatban”. Másrészt előadják, hogy a második indok, amelyre a Törvényszék hivatkozik, vagyis az állítólagos érdekközösség a MasterCard fizetési szervezet és a bankok között a MIF megállapítása tekintetében, a Bíróság ítélkezési gyakorlatára figyelemmel nem releváns, és nem elégséges a vállalkozások társulása fennállásának bizonyítására, mivel az nem vezethető le pusztán

23 — Számos olyan körülmény alapján, amelyek többek között a szervezet működési szabályaira, a vezető szervei és a tagbankok közötti kapcsolatokra, a hálózathoz való csatlakozás rendszerére, valamint a MIF-re vonatkozó döntések jellegére, és annak tagbankok számára kötelező jellegére vonatkoztak, a Bizottság a vitatott határozatban megállapította, hogy a MasterCard 2006. május 25-ig, a tőzsdei bevezetés időpontjáig az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében vett vállalkozások társulásának minősült (a (344)–(349) preambulumbekendés), valamint hogy az általa a MIF tekintetében eddig az időpontig hozott döntések ugyanezen rendelkezés értelmében vett „vállalkozások társulása által hozott döntések” (a (371) preambulumbekendés).

abból a körülményből, hogy egy társaság üzleti döntéseiben arra kényszerülhet, hogy figyelembe vegye ügyfelei érdekeit. Ezenkívül a Törvényszék érvelése arra az állításra vezethető vissza, amely szerint az elfogadó bankoknak szintén érdekük fűződik a MIF magasabb mértékben való megállapításához, noha ez költségeik növekedésével, és így nyereségük esetleges csökkenésével jár.

c) Elemzés

29. A MasterCardnak és döntéseinek az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján történő minősítésére vonatkozó kérdés a MasterCard Inc. tőzsdei bevezetését követően a közigazgatási eljárástól kezdve a törés és a folyamatosság dialektikájába illeszkedik. Noha a fellebbezők – akik nem vitatták a MasterCard vállalkozások társulásának minősítését a 2006. május 25-ét megelőző időszak tekintetében – hangsúlyozták a szervezet felépítését és irányítását érintő változások jelentőségét ezen időpontot követően, mind a Bizottság, mind a Törvényszék a működési módjának lényegi azonosságát állapította meg a tőzsdei bevezetést megelőzően, illetve azt követően, és arra a következtetésre jutottak, hogy az nem változtatta meg a rendszer különböző szereplői kölcsönös érdekeinek korábban fennálló egyensúlyát, sem a MIF gazdasági realitását.

30. Bár ebben az összefüggésben az elemzett kifogások a Törvényszék ténybeli értékeléseit érintő több kritikát is tartalmaznak, a Bizottság állításával ellentétben jogkérdést vetnek fel, amely az EK 81. cikk (1) bekezdésének értelmében vett vállalkozások társulása fogalmának értelmezésére, és a jelen ügyben történő alkalmazására vonatkozik.

i) A Bíróságnak a vállalkozások társulása fogalmára vonatkozó ítélkezési gyakorlatának állítólagos figyelmen kívül hagyásáról

31. A fellebbezők mindenekelőtt azt kifogásolják, hogy a Törvényszék eltért a Bíróság e fogalomra vonatkozó ítélkezési gyakorlatától. Úgy vélik, hogy ezen ítélkezési gyakorlat szerint egy jogalany csak akkor minősíthető az EK 81. cikk (1) bekezdésének értelmében vett vállalkozások társulásának, ha a szóban forgó vállalkozások képviselőinek többségéből áll, és az alkalmazandó nemzeti szabályozásra figyelemmel szabadon meghozhat kizárólag az említett vállalkozások érdekét szolgáló döntéseket.

32. Kiindulásként szeretném leszögezni, hogy az ilyen értelmezés álláspontom szerint túlzottan korlátozó. Bár ténylegesen két, a Bíróság ítélkezési gyakorlatából következő, a szóban forgó jogalany összetételéhez és tevékenységeinek jogi környezetéhez kapcsolódó kritériumon alapul, mindazonáltal azok megszorító alkalmazását ajánlja, amely nehezen egyeztethető össze mind az EK 81. cikk arra irányuló céljával, hogy lefedjen a vállalkozások közötti minden, az általa követett célokkal ellentétes együttműködési formát, mind pedig a vállalkozások társulása fogalmának az ítélkezési gyakorlatban elismert tág terjedelmével.

33. Ahogy a Törvényszék megalapozottan emlékeztetett rá a megtámadott ítéletben²⁴, az ítélkezési gyakorlatból általános jelleggel kitűnik, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő „megállapodás”, „összehangolt magatartás” és „vállalkozások társulásai által hozott döntés” kifejezések célja, hogy kiterjedjenek a vállalkozások közötti összejátszások minden olyan formájára, amely az e rendelkezés által tiltott hatásokkal jár, függetlenül attól, hogy az milyen formában nyilvánul meg.²⁵ Ennélfogva a vállalkozások nem kerülhetnek ki az említett rendelkezésben szereplő tilalmat pusztán azáltal, hogy piaci magatartásukat közös szerv vagy szervezeti felépítés révén hangolják össze, vagy az összehangolást

24 — Lásd a 241. és 242. pontot.

25 — Lásd a C-49/92. P. sz., Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben 1999. július 8-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-4125. o.) 131. pontját, a C-238/05. sz., Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben 2006. november 23-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-11125. o.) 31. és 32. pontját, valamint a C-8/08. sz., T-Mobile Netherlands és társai ügyben 2009. június 4-én hozott ítélet (EBHT 2009., I-4529. o.) 23. pontját; lásd továbbá a Törvényszék T-191/06. sz., FMC Foret kontra Bizottság ügyben 2011. június 16-án hozott ítéletének (EBHT 2011., II-2959. o.) 102. pontját.

független szervezetre bízzák.²⁶ Ami konkrétan a vállalkozások társulásának fogalmát illeti, azt nagyrészt úgy értelmezték, hogy kiterjed minden, akár jogi személyiséggel sem rendelkező, vagy nem haszonszerzési céllal működő szervezetre is,²⁷ független a nemzeti jog szerinti jogi minősítéstől,²⁸ illetve attól, hogy tagjai természetes vagy jogi személyek, vagy akár maguk is vállalkozások társulásai.²⁹ Kiterjesztő értelmezést kölcsönöztek a vállalkozások társulása által hozott döntés fogalmának is. Az ítélkezési gyakorlatból ugyanis kitűnik, hogy az kiterjed minden olyan, adott esetben akár nem kötelező jellegű aktusra,³⁰ amely pontos jogi jellegétől függetlenül hű kifejezése a társulás arra irányuló szándékának, hogy összehangolja tagjai magatartását.³¹

34. Ellentétben a fellebbezők állításával az ítélkezési gyakorlatban szereplő, általuk hivatkozott precedensekből, és különösen Wouters és társai ügyben hozott ítéletből³² nem vezethető le az, hogy a két említett kritériumot minden szervezetre alkalmazni kell. Az ezen ítélet alapjául szolgáló ügy, hasonlóan a fellebbezők által hivatkozott további ügyekhez,³³ nem a MasterCardhoz hasonló, tisztán kereskedelmi jellegű magánszervezetekre vonatkozott, hanem többek között szakmai feladatokat is ellátó közintézményekre, amelyekre a törvény gyakran szabályozási jogköröket is ruház, és amelyek tagjaik kollektív érdekei mellett közérdekű célokat is szolgálnak.³⁴ Minden ilyen ügyben lényegileg annak értékeléséről volt szó, hogy figyelemmel az e szervezetekre vonatkozó közjogi szabályozásra, azok önállóan jártak-e el a piacon, oly módon, hogy az általuk tanúsított magatartás és az általuk elfogadott aktusok, illetve az olyan aktusok, amelyek elfogadásában részt vettek, az EK 81. cikk (1) bekezdésének értelmében vett kartelleknek tekinthetők-e. Ezen értékelés keretében a Bíróságnak – ahogy a Wouters és társai ügyben hozott ítélet, illetve újabban az Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas ügyben hozott ítélet³⁵ esetében is – néha el kellett választania egymástól azokat a tevékenységeket, amelyek kapcsán a szóban forgó jogalany közhatalommal felruházott és/vagy közérdekű célokat követő szervezetként járt el, azoktól, amelyek kapcsán kizárólag a tagjai érdekében fellépő társulásként járt el.

26 — Lásd Léger főtanácsnok C-309/99. sz., Wouters és társai ügyre vonatkozó indítványának (2002. február 19-én hozott ítélet, EBHT 2002., I-1577. o.) 62. pontját. Az ítélkezési gyakorlatból az is kitűnik, hogy egy ilyen zárt rendszerben nem lehet megtiltani a Bizottságnak, hogy a kartell alternatív módon megállapodásnak, összehangolt magatartásnak vagy vállalkozások társulása által hozott döntésnek minősítse (lásd például a Törvényszék T-305/94-T-307/94., T-313/94-T-316/94., T-318/94., T-325/94., T-328/94., T-329/94. és T-335/94. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1999. április 20-án hozott ítéletének (EBHT 1999., II-931. o.) 697. pontját, valamint legutóbb a C-449/11. P. sz., Solvay Solexis kontra Bizottság ügyben 2013. december 5-én hozott ítélet 61. és 62. pontját).

27 — Lásd a 209/78-215/78. és 218/78. sz., van Landewyck és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1980. október 29-én hozott ítélet (EBHT 1980., 3125. o.) 88. pontját.

28 — Lásd a 123/83. sz. Clair-ügyben 1985. január 30-án hozott ítélet (EBHT 1985., 391. o.) 17. pontját, a C-35/96. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 1998. június 18-án hozott ítélet (EBHT 1998., I-3851. o.) 40. pontját, valamint a C-180/98-C-184/98. sz., Pavlov és társai egyesített ügyekben 2000. szeptember 12-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-6451. o.) 85. pontját.

29 — Lásd a Törvényszék T-193/02. sz., Piau kontra Bizottság ügyben 2005. január 26-án hozott ítéletének (EBHT 2005., II-209. o.) 69. pontját, valamint T-217/03. és T-245/03. sz., FNCBV és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. december 13-án hozott ítéletének (EBHT 2006., II-4987. o.) 49. pontját, amelyet a Bíróság C-101/07. P. és C-110/07. P. sz., Coop de France bétail et viande és társai egyesített ügyekben 2008. december 18-án hozott ítélete (EBHT 2008., I-10193. o.) helybenhagyott.

30 — Lásd a Törvényszék T-325/01. sz., DaimlerChrysler kontra Bizottság ügyben 2005. szeptember 15-én hozott ítéletének (EBHT 2005., II-3319. o.) 210. pontját.

31 — Lásd ebben az értelemben a Bíróság 45/85. sz., Verband der Sachversicherer kontra Bizottság ügyben 1987. január 27-én hozott ítéletének (EBHT 1987., 405. o.) 32. pontját.

32 — Hivatkozás a 26. lágjegyzetben.

33 — Többek között a C-185/91. sz. Reiff-ügyben 1993. november 17-én hozott ítélet (EBHT 1993., I-5801. o.); a C-153/93. sz. Delta Schiffahrts- und Speditionsgesellschaft ügyben 1994. június 9-én hozott ítélet (EBHT 1994., I-2517. o.); a C-96/94. sz. Centro Servizi Speditore ügyben 1995. október 5-én hozott ítélet (EBHT 1995., I-2883. o.), a C-140/94-C-142/94. sz., DIP és társai egyesített ügyekben 1995. október 17-én hozott ítélet (EBHT 1995., I-3257. o.), valamint a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítélet 36–38. pontja.

34 — A fent hivatkozott Wouters és társai ügyben hozott ítéletben a holland ügyvédi kamaráról, a fent hivatkozott Bizottság kontra Olaszország ügyben hozott ítéletben a vámügynökök nemzeti tanácsáról, a fent hivatkozott Reiff és Delta Schiffahrts- und Speditionsgesellschaft ügyekben hozott ítéletben a németországi távolsági közúti árufuvarozás díjainak, illetve a folyami kereskedelmi hajószállítás díjainak meghatározásával megbízott bizottságokról, a fent hivatkozott Centro Servizi Speditore ügyben hozott ítéletben az olasz törvény által a nemzeti közúti áruszállítói nyilvántartás vezetésével megbízott és a szállítási díjak rögzítésében részt vevő bizottságról, a fent hivatkozott DIP és társai egyesített ügyekben hozott ítéletben pedig az olaszországi kiskereskedelmi egységek megnyitásának engedélyezési eljárásába beavatkozó önkormányzati bizottságokról volt szó.

35 — A Bíróság C-1/12. sz. ügyben 2013. február 28-án hozott ítélete.

35. A Bíróság a közhatalom és magánhatalom, közérdek és magánérdek e keveredésével jellemezhető összefüggésben dolgozta ki és alkalmazta azt a két kritériumot, amelyekre a fellebbezők hivatkoznak. A Bíróság ugyanezen összefüggésben követte a fellebbezők által szintén hivatkozott funkcionális megközelítést, amely szerint egy jogalany is alkothatja az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében vett vállalkozások társulását, amennyiben egyes feladatokat lát el, nem pedig másokat, így a versenyszabályok tekintetében történő helyes minősítése szempontjából csak az általa az e szabályokat megsértő aktus elfogadása során gyakorolt funkciók jellege releváns.

36. Márpedig nem vitatott, hogy a MasterCard kereskedelmi célú magánjogi szervezet. Nem tartozik közjogi szabályozás alá, nem kell közszolgáltatást nyújtania, és a szervei által hozott döntések csak magánérdekeket szolgálnak. Ilyen körülmények között, figyelemmel a fenti 34. és 35. pontban kifejtett megfontolásokra, az említett, a jelen ügytől lényegesen eltérő összefüggések értékelése érdekében kialakított kritériumokat nem kell alkalmazni, és a Törvényszék a vállalkozások társulásának a Bíróság ítélkezési gyakorlatában értelmezett fogalmának figyelmen kívül hagyása nélkül vehetett figyelembe más mérlegelési tényezőket.

ii) Azon elemek relevanciájának állítólagos hiányáról, amelyekre a Törvényszék támaszkodott

37. A fellebbezők ezt követően előadják, hogy azok az elemek, amelyekre a Törvényszék hivatkozott, vagyis egyrészt az a körülmény, hogy a MasterCard fizetési szervezeten belül fennmaradt a bankok részleges döntési jogköre, másrészt pedig az állítólagos érdekközösség e szervezet és a bankok között a MIF megállapítása tekintetében, nem releváns annak értékelése szempontjából, hogy fennáll-e az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében vett vállalkozások társulása, és semmiképpen sem elégséges egy ilyen társulás jellemzésére.

38. Ami az első elemet illeti, a fellebbezők előadják, hogy az a körülmény, hogy a tőzsdei bevezetést követően is fennmaradt a bankok részleges döntési jogköre, nem releváns, mivel e jogkörök nem a MIF megállapítására vonatkoznak. A Törvényszék azáltal, hogy e körülmény alapján állapította meg, hogy a MasterCard a MIF megállapítása során vállalkozások társulásaként járt el, figyelmen kívül hagyta a Bíróság által a Wouters és társai ügyben hozott ítéletben követett funkcionális megközelítést.

39. E tekintetben, anélkül hogy kitérnénk a Törvényszék által az említett döntési jogkörök jelentősége kapcsán végzett értékelés megalapozottságára, előzetesen megállapítom, hogy ez az értékelés eltér a fellebbezőkétől, akik e jogköröket lényegileg elhanyagolhatónak mutatják be. A megtámadott ítélet 247. pontjában a Törvényszék ugyanis hangsúlyozta, hogy az európai igazgatótanács megőrizte a „lényeges kérdések” eldöntésére vonatkozó hatáskörét, amely a szervezet regionális szintű működésének különböző szempontjaira vonatkozott.

40. Ennek leszögezését követően utalok a fenti 34. és 35. pontban szereplő megfontolásokra, valamint a fenti 36. pontban tett megállapításokra, amelyekből kitűnik, hogy a Törvényszék a jelen ügy körülményei között nem volt köteles követni az említett funkcionális megközelítést, és ennél fogva mérlegelési tényezőként figyelembe vehette a bankok tőzsdei bevezetést követően fennmaradt döntési jogköreit, anélkül hogy meg kellett volna vizsgálnia, ahogy azt a fellebbezők állítják, hogy e jogkörök hatással lehettek-e a MIF megállapítására.

41. Ami a fent hivatkozott második elemet illeti, vagyis az érdekközösség fennállását a MasterCard és a bankok között a MIF megállapítása tekintetében, a fellebbezők lényegében azt adják elő, hogy ha két vagy több gazdasági szereplő érdekeinek pusztá egybeeséséből a vállalkozások társulásának fennállására következtetünk, akkor az EK 81. cikket az akarategységet feltételező összejátszás bármiféle bizonyítéka nélkül alkalmaznánk.

42. Ezt az érvet álláspontom szerint el kell utasítani. A jelen ügyben ugyanis a Törvényszék azt állapította meg, hogy létezik egy olyan intézményesült keret, amelyhez a bankok csatlakoznak, és amelyben együttműködnek egymással és a MasterCarddal egy olyan közös projekt megvalósítása érdekében, amely korlátozza kereskedelmi önállóságukat, és meghatározza kölcsönös fellépéseik irányát. A fellebbezők által hivatkozott pusztá párhuzamos magatartásoktól nagyon eltérő helyzetről van tehát szó, amelyek esetében az érintett vállalkozások közötti verseny kizárásához fűződő érdeket valamennyien önállóan követik, saját magatartásukat a versenytársakéhoz igazítva. A jelen ügy emellett különbözik az LBG által hivatkozott BAI és Bizottság kontra Bayer egyesített ügyektől³⁶ is. Ebben az ügyben a Törvényszék ugyan azt állapította meg, hogy a Bizottság, mivel nem bizonyította a párhuzamos kereskedelem csökkentésére irányuló akarategységet a Bayer és nagykereskedői között, tévesen állapította meg az EK 81. cikk alapján megállapodás fennállását, e következtetés azon a megállapításon alapult, hogy a felek akaratát tévesen értelmezték, és hogy sem a Bayer exporttilalom előírására irányuló szándéka, sem a nagykereskedők részéről az ebbe az előírásba való, akár hallgatólagos beleegyezés nem nyert bizonyítást.³⁷

43. A fenti 32–35. pontban szereplő elemzésből kitűnik, hogy egy szervezet akkor esik az e rendelkezés értelmében vett vállalkozások társulásának fogalma alá, ha e szervezet jelenti azt az eszközt, amelynek keretében, vagy amely révén a vállalkozások összehangolják piaci magatartásukat, amennyiben ezt az összehangolást vagy annak eredményeit nem állami szervek írják elő. Ebből az elemzésből ezenkívül az következik, hogy figyelemmel a „vállalkozások társulása” és a „vállalkozások társulása által hozott döntés” fogalmi által az EK 81. cikk (1) bekezdésének rendszerében betöltött funkcióra, azt a kérdést, hogy azokat egy konkrét esetben kell-e alkalmazni, az adott ügy összes releváns körülményének figyelembevételével kell eldönteni, amelyekből ki kell tűnnie a szóban forgó vállalkozások arra irányuló szándékának, hogy kollektív szervezeti felépítés vagy közös szerv révén összehangolják piaci magatartásukat.

44. Márpedig a fenti 37. pontban hivatkozott két elem relevanciája a jelen ügy körülményei között nem vitatható, mivel itt a MasterCard EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében vett vállalkozások társulásának minősítésére vonatkozó kérdés lényegében a tőzsdei bevezetés által a működési módjára, a kapcsolt bankokkal fennálló viszonyára, valamint általánosabb jelleggel a belső egyensúlyára gyakorolt hatás értékelésével járt. E tekintetben emlékeztetek arra, hogy az első fokon a fellebbezők által annak érdekében előterjesztett érvek, hogy vitassák e minősítést, lényegében azon az állításon alapultak, amely szerint semmilyen összehangolás nem tudható be a bankoknak 2006. május 25. után a MIF vonatkozásában, mivel azt akkor már a MasterCard állapította meg, és a szolgáltató–ügyfél viszony keretében alkalmazta a kapcsolt bankokkal szemben.

45. Ami azt a kérdést illeti, hogy az említett elemek a jelen ügyben elegendők voltak-e a MasterCard Bizottság általi vállalkozások társulásának minősítése megerősítéséhez, a fenti megfontolások összessége alapján úgy vélem, hogy *a priori* nem lehet kizárni, hogy egy szervezet vállalkozások társulásának minősülhessen, még akkor sem, ha – mint a MasterCard esetében is – az általa elfogadott döntéseket nem a szóban forgó vállalkozások képviselőinek többsége fogadja el, és az elfogadásra nem kizárólag ezek érdekében kerül sor, ha a jelen ügy körülményei összességének értékeléséből az következik, hogy az említett vállalkozások arra törekednek, vagy legalábbis elfogadják, hogy összehangolják piaci magatartásukat e döntések révén, valamint hogy kollektív érdekeik egybeesnek az említett döntések elfogadása során figyelembe vett érdekekkel. Az ilyen minősítés különösen nem zárható ki a priori a jelen ügghöz hasonló összefüggésben, ahol a szóban forgó vállalkozások több éven át a piac közös szabályozásának ugyanazon célját követték, ugyanazon szervezet keretében, noha különböző formákban.

36 — A C-2/01. P. és C-3/01. P. sz. egyesített ügyekben 2004. január 6-án hozott ítélet (EBHT 2004., I-23. o.).

37 — Az elsőfokú ítéletet helybenhagyva a Bíróság egyébként kimondta, hogy „ahhoz, hogy egy megállapodást [...] úgy lehessen tekinteni, hogy azt hallgatólagos elfogadás útján kötötték meg, az szükséges, hogy valamelyik szerződő fél versenyellenes célra irányuló akaratnyilatkozata akár kifejezett, akár hallgatólagos felhívást jelentsen a másik fél számára ilyen cél megvalósítására, már csak azért is, mert az ilyen megállapodás, mint a jelen ügyben is, első látásra nem áll a másik fél, vagyis a nagykereskedők érdekében”, lásd a 102. pontot.

46. Márpedig a jelen ügy tényeinek és körülményeinek értékelése alapján a Törvényszék azt állapította meg, hogy a MasterCard Inc. világszintű igazgatótanácsának a MIF-et megállapító döntései továbbra is a rendszerhez kapcsolt bankok kollektív érdekeit tükrözik, és hogy az utóbbiak az említett határozatok révén továbbra is tudatosan összehangolták a határokon átnyúló bankközi díjakkal kapcsolatos politikájukat, annak ellenére, hogy már nem vettek részt az azok elfogadásához vezető döntéshozatali folyamatban. Ez az értékelés, a tények és/vagy a bizonyítékok elferdítése kivételével,³⁸ önmagában nem tartozik a Bíróság hatáskörébe.

47. E tekintetben el kell utasítani a HBSC által támogatott fellebbezők azon kifogását, amely szerint a Törvényszék megerősítette a Bizottság azon állítását, amely szerint az elfogadó bankoknak maguknak is érdeke fűződött a magasabb MIF megállapításához. Először, e kifogás a tények és bizonyítékok Törvényszék általi értékelésének megkérdőjelezésére irányul, anélkül hogy bármelyik elferdítésére hivatkozna, vagy a pusztán állításokon túlmenő bizonyítást tartalmazna.³⁹ Másodsor, ellentétben a fellebbezők állításával, a Törvényszék e tekintetben nem pusztán csak megállapította, hogy az elfogadó bankoknak lehetőségük volt arra, hogy áthárítsák a MIF-et ügyfeleikre, hanem kiemelte, hogy a MIF-hez hasonló bankközi alapdíjak multilaterális megállapításának rendszere biztosítékot jelentett az elfogadó bankok számára azzal kapcsolatban, hogy az említett díjak emelése nem lesz hatással a versenyhelyzetükre.⁴⁰ Végül, ami a Törvényszék által arra a MasterCard-rendszerbeli szabályra tett utalást illeti, amely arra kötelezte a tranzakciókat elfogadni kívánó bankokat, hogy kártyakibocsátási tevékenységet is végezzenek, a fellebbezők nem hivatkozhatnak annak irrelevanciájára pusztán azon körülmény alapján, hogy e szabályt 2004. december 31-ig alkalmazták, és az a tőzsdei bevezetés időpontját követően már nem volt hatályos. A megtámadott ítélet 254. pontjából ugyanis kitűnik, hogy a Törvényszék elfogadta a Bizottság azon magyarázatát, amely szerint a fent említett szabály eredményeként a rendszer abba az irányba haladt, hogy szinte minden, elfogadó tevékenységet végző bank kártyakibocsátó is volt egyben, és ezen a jogcímen részesült a MIF-ből, és ez így maradt az említett szabály megszüntetését követően is. A megtámadott ítélet ugyanezen pontjából egyébként kitűnik, hogy a fellebbezők a Törvényszék előtt nem hoztak fel olyan bizonyítékot, amely cáfolná e magyarázat megalapozottságát.

48. Következésképpen a tárgyalt kifogások vizsgálata alapján nem állapítható meg az, hogy a Törvényszék azáltal, hogy helybenhagyta a MasterCard vállalkozások társulásának minősítését a Bizottság részéről, tévesen értelmezte a vállalkozások társulásának az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő, az uniós bíróság által értelmezett fogalmát.

38 — Válaszbeadványaikban az LBG és a HSBC a tények elferdítésére hivatkozik, azt kifogásolva, hogy a Törvényszék nem vette figyelembe bizonyítékként az általuk benyújtott tanúvallomásokat, amelyekből azt következett, hogy a tőzsdei bevezetést követően a bankok semmilyen ellenőrzéssel vagy befolyással nem rendelkeztek a MIF megállapítását illetően, amelyek kapcsán velük nem folytattak előzetes konzultációt, és azokról csak utólagos tájékoztatást kaptak. E tekintetben elegendő rámutatni, hogy a Törvényszék a tényekkel kapcsolatos értékelésében nem hivatkozott arra, hogy a bankok bármilyen módon is részt vettek volna a MIF megállapításának folyamatában. Ellenkezőleg, a megtámadott ítélet 245. pontjában „nem vitatottnak” minősítette azt, hogy „a tőzsdei bevezetés óta a MIF-re vonatkozó döntéseket a MasterCard fizetési szervezet szervei hozzák, és hogy a bankok nem vesznek részt e döntési folyamatban”. Ennélfogva e kifogások hatástalanok, kivéve ha elfogadhatatlannak kell őket nyilvánítani, mivel a fellebbezéshez képest újak, és azokra nem csatlakozó fellebbezésben hivatkoztak.

39 — A fellebbezők pusztán kijelentik, hogy a Törvényszék értelmezése „nyilvánvalóan helytelen”, és előadják, hogy a kibocsátó bankoknak érdekük fűződik a MIF szintjének csökkentéséhez, annak érdekében, hogy csökkentsék költségeiket és növeljék az MSC-vel kapcsolatos nyereségüket.

40 — Lásd a megtámadott ítélet 253. és 134. pontját.

3. A versenykorlátozó hatások fennállásáról (az RBS csatlakozó fellebbezésének egyetlen jogalapja és az LBG csatlakozó fellebbezésének első jogalapja)

a) A vitatott határozat és a megtámadott ítélet

49. Az egyértelműség kedvéért röviden át kell tekinteni a MIF versenyre gyakorolt hatásainak a vitatott határozatban található elemzésében szereplő különböző szövegrészeket. E határozatban a Bizottság arra a megállapításra jutott, hogy mivel befolyást gyakoroltak a kibocsátó bankok által az elfogadó bankokkal szemben alkalmazott bankközi díjak összegére,⁴¹ az elfogadó bankok pedig e költséget megjelenítették a kereskedőknek felszámított költségekben, a MIF versenykorlátozó hatással járt az elfogadási piac árait illetően, a kereskedők és ügyfelek hátrányára.⁴² E következtetése levonása érdekében először megállapította, két mennyiségi elemzésre támaszkodva, hogy a MIF alsó küszöbértéket jelentett az elfogadó bankok által a kereskedőknek azok méretétől függetlenül felszámított költségek tekintetében.⁴³ Másodszer, a Bizottság a kereskedők körében 2004-ben általa végzett felmérésből (a továbbiakban: 2004. évi piacfelmérés) azt a következtetést vonta le, hogy a MIF akadályát képezte annak, hogy az MSC egy bizonyos szint alá csökkenjen. Harmadszor, miután elutasította a MasterCard érveit, amelyekkel az cáfolta, hogy a MIF versenykorlátozó hatással járt az elfogadási piacon,⁴⁴ a Bizottság megvizsgálta a MIF által a kibocsátási piacra gyakorolt hatásokat, és azt állapította meg, hogy az e piacon aktív bankok rendszerint előnyben részesítették a legmagasabb bankközi bevételeket generáló kártyákat, és hogy e stratégia alkalmas volt a kártyák elfogadási költségének növelésére az elfogadási piacon.⁴⁵ Negyedszer megjegyezte, hogy a (különböző kártyás fizetési hálózatok, lényegileg a Visa és a MasterCard között folyó) rendszerközi verseny nem csupán nem akadályozta meg a MasterCardot abban, hogy magasabb szintű bankközi díjakat tartson fenn, hanem árnövelő nyomást is gyakorolt azokra, ezáltal felerősítve a verseny torzulását az elfogadási piacon.⁴⁶ Ötödször, megállapította, hogy a MIF-re nem gyakoroltak semmilyen versenykényszert sem az elfogadó bankok, sem a kereskedők.⁴⁷ Ebben az utóbbi tekintetben a Bizottság más tényezők mellett figyelembe vette a MasterCard hálózat azon szabályát, amely előírta a kereskedők (és az elfogadó bankok) számára valamennyi kártya, vagyis a kibocsátó banktól függetlenül a MasterCard által a kibocsátási piacon kínált valamennyi termék elfogadását („Honour-All-Cards Rule”, a továbbiakban: HACR). Végül a Bizottság úgy ítélte meg, hogy a MasterCard tagjai közösen fejtettek ki piaci erőt a kereskedőkkel és azok ügyfeleivel szemben, valamint hogy a MIF lehetővé tette számukra ennek kihasználását.

50. A Törvényszék a MIF által a versenyre gyakorolt hatás kérdését a megtámadott ítélet 123–193. pontjában vizsgálta. Először, a verseny MIF hiányában való működése vizsgálatának elmaradására vonatkozó kifogásokat taglalta, és elutasította azokat. Ebben az összefüggésben elutasította egyrészt az arra vonatkozó kifogásokat, hogy a Bizottság összehasonlító elemzésében figyelembe vett egy az utólagos díjszabást tiltó szabályt,⁴⁸ mint az eleve a MIF-et helyettesítő szabályt (a megtámadott ítélet 132. pontja), másrészt pedig azokat a kifogásokat, amelyek arra vonatkoztak, hogy a Bizottság ezen elemzéssel összefüggésben arra hivatkozott, hogy a kibocsátó és az elfogadó bankok közötti kétoldalú tárgyalások folytak, amelyek eredménye idővel a bankközi díjak megszűnése

41 — E hatás kiterjedt mind a határokon átnyúló tranzakciókra, amelyekre a MIF-et akkor alkalmazták, ha nem volt külön megállapodás a bankközi díjakról, illetve a nemzeti tranzakciókra is, amelyek tekintetében a MIF-et akkor alkalmazták, ha nem voltak belföldi bankközi díjak, vagy pedig referenciaként szolgáltak e díjak meghatározásában (a vitatott határozat (412)–(424) preambulumbekendése).

42 — Nem zárva ki annak lehetőségét, hogy a MIF, amely korlátozza az árak verseny által történő meghatározását, versenykorlátozó céllal rendelkezhet, a Bizottság mindazonáltal úgy döntött, hogy e tekintetben nem foglal állást, mivel korlátozó hatását egyértelműen bizonyítottak tekintni (a (401)–(407) preambulumbekendés).

43 — A 2002. évre vonatkozó adatok alapján a Bizottság úgy értékelte, hogy a MIF e költségeknek átlagosan akár 73%-át is kiteheti.

44 — A (439)–(460) preambulumbekendés.

45 — A (461)–(466) preambulumbekendés.

46 — A (467)–(496) preambulumbekendés.

47 — A (497)–(521) preambulumbekendés.

48 — Egy olyan szabályról van szó, amely megtiltja a kibocsátóknak és az elfogadóknak, hogy azt követően határozzák meg a MIF összegét, hogy a kibocsátó kártyáinak valamelyik birtokosa vásárlást végzett az elfogadó valamelyik kereskedőjénél, és a tranzakciót elszámolás végett előterjesztették.

lett volna (133. pont). Ezt követően elutasította az annak kifogásolására irányuló érveket, hogy a Bizottság nem bizonyította, hogy a MIF eltörlése növelné az elfogadó bankok között fennálló versenyt (135–136. pont), és különösen azt, amelyik a MIF-et olyan közös belépési költséghez hasonlítja, amely a verseny szempontjából semleges (143. pont). Másodszor, a megtámadott ítélet 168–182. pontjában a Törvényszék megvizsgálta és elutasította több olyan kifogást, amelyek a termékpiac vizsgálatához kapcsolódtak, ezáltal megerősítve a vitatott határozatban szereplő piacelemzést. Ami többek között az önálló elfogadási piac létezését illeti, hangsúlyozta, hogy a „kibocsátási” és az „elfogadási” rész között fennálló bizonyos fokú helyettesíthetőség ellenére egyrészt megkülönböztethetők a kártyabirtokosoknak és a kereskedőknek nyújtott szolgáltatások, másrészt pedig a kártyabirtokosok és a kereskedők külön-külön gyakorolnak versenynyomást a kibocsátó, illetve az elfogadó bankokra (176. és 177. pont). Ugyanebben az összefüggésben úgy ítélte meg, hogy azok a kifogások, amelyek szerint a Bizottság nem vette figyelembe a piac kettős természetét, a MIF-ből származó gazdasági előnyöket emelik ki, és így nincs jelentőségük az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértésén alapuló jogalap keretében. Végül, a Törvényszék elutasította a fellebbezők által a közigazgatási eljárásban előterjesztett gazdasági bizonyítékok vizsgálatára vonatkozó kifogást (lásd a lenti 139. és az azt követő pontokat), valamint egy az indoklás hiányára vonatkozó, azon alapuló kifogást, hogy a Bizottság a 2002. július 24-i Visa-ügyben hozott határozathoz⁴⁹ képest megváltoztatta az általa követett megközelítést.

b) Az RBS csatlakozó fellebbezésének egyetlen jogalapjáról

i) A Törvényszék által végzett összehasonlító elemzést érintő téves jogalkalmazásra vonatkozó kifogásról

51. Egyetlen fellebbezési jogalapjával a fellebbezők által támogatott RBS mindenekelőtt azt kifogásolja, hogy a Törvényszék nem vizsgálta meg, hogy a Bizottság által az összehasonlító elemzése során kialakított, a kibocsátó bankok számára az utólagos díjszabást tiltó szabály alkalmazásán alapuló hipotézis valószínűleg előállhatott volna-e a MIF hiányában. Amikor pusztán azt állította, hogy egy ilyen szabály gazdaságilag életképes, akkor összekeverte a MIF által a versenyre gyakorolt hatások elemzését és az általuk eredményezett korlátozás objektív szükségességének elemzését.

52. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint annak megállapítása érdekében, hogy valamely megállapodást (vagy vállalkozások társulása által hozott döntést) tiltottnak kell-e tekinteni piaci hatásai miatt, meg kell vizsgálni, hogy a vitatott megállapodás (vagy döntés) hiányában milyenek lennének a tényleges versenyfeltételek.⁵⁰ A Bíróság által megjelölt elemzési módszer tehát az állítólagos korlátozással járó versenyszerkezet, és azon versenyszerkezet összehasonlításával jár, amely az állítólagos korlátozás nélkül állt volna fenn.

53. Mivel ennek az összehasonlításnak a második tagja egy hipotéziseken alapuló értékelés eredménye, nem lehet azt igényelni, hogy bizonyítsák, hogy az ezen értékeléssel összefüggésben rögzített forgatókönyv a feltételezett korlátozás hiányában elkerülhetetlenül megvalósulna.⁵¹ E forgatókönyvnek ugyanakkor valamennyi releváns tényező elemzése alapján kellő mértékben realista és hihető, vagyis nem pusztán elméletileg lehetséges módon kell következnie e tényezőkből, amelyek közé tartoznak többek között a célzott termékek vagy szolgáltatások jellemzői, a megállapodásban részt vevő felek

49 — A 2002/914 határozat.

50 — A 56/65. sz. LTM-ügyben 1966. június 30-án hozott ítélet (EBHT 1966., 337., 359. és 360. o.); a 31/80. sz. L'Oréal-ügyben 1980. december 11-én hozott ítélet (EBHT 1980., 3775. o.) 19. pontja; a C-399/93. sz., Oude Luttikhuis és társai ügyben 1995. december 12-én hozott ítélet (EBHT 1995., I-4515. o.) 10. pontja; a C-7/95. P. sz., Deere kontra Bizottság ügyben 1998. május 28-án hozott ítélet (EBHT 1998., I-3111. o.) 76. pontja; a C-8/95. P. sz., New Holland Ford kontra Bizottság ügyben 1998. május 28-án hozott ítélet (EBHT 1998., I-3175. o.) 90. pontja; a C-215/96. és C-216/96. sz., Bagnasco és társai egyesített ügyekben 1999. január 21-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-135. o.) 33. pontja, valamint a Törvényszék T-328/03. sz., O2 (Germany) kontra Bizottság ügyben 2006. május 2-án hozott ítéletének (EBHT 2006., II-1231. o.) 68. pontja.

51 — Lásd a C-389/10. P. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben 2011. december 8-án hozott ítélet (EBHT 2011., I-13125. o.) 39. pontját.

helyzete a szóban forgó piacon⁵², e piac szerkezete, valamint a működését meghatározó gazdasági, jogi és technikai összefüggés⁵³, az aktuális és potenciális versenyfeltételek⁵⁴, a piacra lépés akadályainak fennállása,⁵⁵ a piac telítettségének szintje és a fogyasztók hűsége a fennálló márkákhoz⁵⁶, a szellemi tulajdonjogok fennállása vagy gyakorlása.

54. A jelen ügyben a Bizottság a vitatott határozat 458–460. pontjában megvizsgálta az a versenyfolyamatot, amely az elfogadási piacon alakult volna ki a MIF hiányában, és azt állapította meg, hogy MIF hiányában és az utólagos díjszabás tilalma mellett az elfogadó bankok által a kereskedőknek felszámított árakat „csak az elfogadó bankok határkölségeit és kereskedelmi árrését figyelembe véve állapították volna meg”. A Bizottság szerint „az elfogadó bankok bizonytalansága azon bankközi díjak mértékét illetően, amelyeket versenytársaik kétoldalú alapon elfogadnának, és amelyeket a kibocsátók számára kellene fizetniük, versenykénszert gyakorolna az elfogadókra”, így „hosszú távon az várható, hogy egy ilyen folyamat eredménye a bankok között hitelek és adósságok kialakulása a fizetés nominális értékén, vagyis bármiféle bankközi díj levonása nélkül”. A Törvényszék a megtámadott ítélet 133. pontjában megerősítette ezt az elemzést. Ennek megfelelően, ellentétben az RBS és a fellebbezők által többek között a tárgyalás során előadottakkal, a vitatott határozat nem különbözi az összehasonlító elemzést, és a Törvényszék ítélete nem tartalmaz téves jogalkalmazást azáltal, hogy nem szankcionálta a Bizottság ezen állítólagos mulasztását.

55. Az RBS vitatja a megtámadott ítélet 132. pontjában szereplő azon állítást, amely szerint „az a körülmény, hogy a MIF nélkül működő MasterCard rendszerről szóló elképzelés – pusztán az »ex post« díjszabást tiltó szabály alapján – úgy tűnik, hogy gazdaságilag életképes, elegendő ahhoz, hogy igazolja, hogy a Bizottság miért vette azt figyelembe a MIF versenyre gyakorolt hatásainak elemzésében”.

56. E pont értelmének és terjedelmének megértése érdekében rá kell mutatni, hogy a megtámadott ítéletben a Törvényszék a MIF versenyre gyakorolt hatásainak elemzésében fellelhető értékelési hibákon alapuló kifogásokat a MIF objektív szükségességének téves vizsgálatán alapuló kifogás után tárgyalta. Úgy ítélte meg ugyanis, hogy figyelemmel a Bizottság által az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján végzett értékeléssel kapcsolatban megfogalmazott kifogásokra, helyesebb, ha előbb megvizsgálja a MIF nélkül működő MasterCard rendszer gazdasági életképességét, mielőtt a fenti 52. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat követelményeinek megfelelően értékelné, hogy az elfogadási piacon miként zajlana a verseny egy ilyen rendszer keretében.

57. Ezen eljárás alapján jutott a Törvényszék a MIF által a versenyre gyakorolt hatások vizsgálatával összefüggésben a MIF objektív szükséges jellegével kapcsolatos vizsgálatára eredményeként levont következtetésekre. Ennek megfelelően, mivel ezen vizsgálat eredményeként azt mondta ki, hogy a Bizottság jogszerűen állapíthatta meg, hogy a MasterCard rendszer gazdasági életképességéhez nem volt objektív szükséges pozitív szintű MIF-et tartalmazó diszpozitív elszámolási mechanizmus, és hogy az működőképes lett volna egy kevésbé korlátozó alternatíva, vagyis az utólagos díjszabást tiltó szabály alapján, az említett 132. pontban azt állapította meg, hogy elfogadható, hogy a Bizottság a MIF

52 — Lásd többek között a fent hivatkozott LTM-ügyben hozott ítélet 250. pontját.

53 — Lásd még a fent hivatkozott O2 (Germany) kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 72. pontját, amelyben a Törvényszék hangsúlyozta a verseny megállapodás hiányában való vizsgálatának fontosságát azokon a piacokon, ahol a liberalizáció folyamatban van, vagy amelyek kialakulóban vannak.

54 — A Törvényszék T-374/94., T-375/94., T-384/94. és T-388/94. sz., European Night Services és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1998. szeptember 15-én hozott ítéletének (EBHT 1998., II-3141. o.) 137. pontja.

55 — Lásd a fent hivatkozott O2 (Germany) kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 72. pontját.

56 — A Bíróság C-234/89. sz. Delimitis-ügyben 1991. február 28-án hozott ítélete (EBHT 1991., I-935. o.).

hiányában fennálló versenyre vonatkozó elemzésének kiindulópontjaként egy ilyen szabállyal jellemezhető forgatókönyvet választott. Ellentétben az RBS által a tárgyaláson előadottakkal, nem a Törvényszék dolgozott ki egy ilyen összehasonlító forgatókönyvet annak érdekében, hogy betöltse a vitatott határozat hiányosságait, hanem az már e határozatban szerepelt.⁵⁷

58. A Törvényszék tehát nem keverte össze a versenykorlátozás hatásai elemzésének kritériumait a járulékos korlátozás objektíve szükséges jellegének vizsgálatára vonatkozó kritériumokkal, valamint nem hagyta figyelmen kívül a fenti 52. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatban megállapította elveket sem, azáltal, hogy azokat a „tényleges feltételeket”, amelyek mellett a feltételezett megszorítás hiányában jelentkező versenyt értékelni kell, a „gazdasági életképesség” feltételeivel helyettesítette be. A megtámadott ítélet fent hivatkozott 132. pontjában lényegileg csak emlékeztetett, a MIF objektíve szükséges jellege kapcsán végzett értékelésének eredményei alapján, azokra a feltételekre, amelyek mellett a MasterCard rendszer *a feltételezett korlátozás nélkül* tovább működhetett volna.

59. Ami azt az állítást illeti, amelyet a fellebbezők megismételnek az RBS csatlakozó fellebbezése kapcsán előterjesztett válaszbeadványukban, és amely szerint a diszpozitív díjszabást tiltó szabály bevezetése nem realiztikus, egy ilyen szabály nem a piaci erők eredménye lenne, és a MasterCard azt soha nem fogadná el, ha nem kötelezik rá szabályozói beavatkozással, hivatkozom a lenti 101–106. pontban a MIF objektív szükségességével kapcsolatos vizsgálattal összefüggésben kifejtett megfontolásokra. E szakaszban pusztán arra mutatok rá, hogy első fokon a fellebbezők hosszasan hangsúlyozták egyrészt azt a tényt, hogy a diszpozitív tranzakciós elszámolási mechanizmus lényeges követelmény minden, a HACR által jellemzett négyoldalú rendszerben, másrészt pedig, hogy a kibocsátó bankok és az elfogadó bankok között hiányoznak a piaci mechanizmusok. E körülmények között felmerül bennem a kérdés, hogy egy ilyen diszpozitív mechanizmus nem *szükségszerű* eredménye-e a piaci erőktől idegen beavatkozásnak, legyen szó akár egy a fizetési rendszer⁵⁸ keretében meghozott döntésről, akár a versenyhatóság beavatkozásáról.⁵⁹

60. Ennek megfelelően itt olyan helyzettel állunk szemben, amely jelentősen eltér a fellebbezők által az RBS csatlakozó fellebbezése kapcsán előterjesztett válaszbeadványukban hivatkozott O2 (Germany) kontra Bizottság ügyben hozott ítélet⁶⁰ alapjául szolgáló ügytől. Ebben az ítéletben a Törvényszék azt kifogásolta, hogy a Bizottság helytelenül rekonstruálta azt a versenyszerkezetet, amely a vitatott megállapodás hiányában fennállt volna, mivel többek között adottnak vette az O2 jelenlétét a 3G mobiltelefon piacon, holott ez az adat nemcsak hogy nem volt alátámasztva, de annak ellentmondott a Bizottság által az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján végzett elemzés is. A jelen ügyben ezzel szemben lényegileg azt kifogásolják, hogy a Bizottság úgy vizsgálta meg az elfogadási piacon a MIF hiányában fennálló versenyhelyzetet, hogy nem vette figyelembe azt a diszpozitív mechanizmust, amelynek elfogadásáról a MasterCard a MIF felváltása érdekében várhatóan *döntött* volna.

61. A fent kifejtett indokok alapján álláspontom szerint el kell utasítani az RBS által előadott, a Törvényszék által végzett összehasonlító elemzést érintő téves jogalkalmazásra vonatkozó kifogást.

57 — Lásd különösen a vitatott határozat (408) és (410) preambulumbekendését – amelyekben a Bizottság azt állítja, hogy „az elfogadó bankok által megállapított árak alacsonyabbak lennének, ha nem állna fenn [a »diszpozitív« multilaterális szabály], és ha a rendszer tartalmazna az utólagos díjszabás tilalmára vonatkozó szabályt” –, valamint a fent hivatkozott (460) preambulumbekendését.

58 — Többek között a rendszerközi versenyre vonatkozó megfontolások alapján.

59 — Természetesen ez semmilyen módon nem prejudikálja a Bizottság elemzését, amely szerint a MIF hiányában az elfogadó bankok közötti verseny idővel minden bankközi díj megszüntetéséhez vezet.

60 — Hivatkozás az 50. lábjegyzetben.

ii) A MIF által a versenyre gyakorolt hatások elégtelen elemzésére vonatkozó kifogásról

62. Az RBS ezt követően azt kifogásolja, hogy a Bizottság és a Törvényszék a MIF által a versenyre gyakorolt hatásokkal kapcsolatban végzett elemzésüket nem sajátos és konkrét bizonyítékokra alapozták, hanem pusztán általános jellegű megfontolásokkal és egyszerű feltételezésekkel éltek, olyan megközelítést követve, amely akkor megfelelő, ha állítólagos versenykorlátozó célról, nem pedig, mint a jelen ügyben, versenykorlátozó hatásról van szó.

63. E kifogás kevésbé részletes, mivel lényegileg a Törvényszék állításainak általános jellegére történő hivatkozásra korlátozódik, és a megtámadott ítélet szelektív olvasatán alapul. Ellentétben azzal, amire az RBS utal, amikor a megtámadott ítélet 143. pontjának második mondatában⁶¹ használt kifejezésekre hivatkozik, a Törvényszék nem pusztán abból az egyetlen megállapításból vezette le a MIF versenykorlátozó hatásait, hogy azok küszöbértéket jelentettek az MSC tekintetében. Ellenkezőleg, először a megtámadott ítélet 140. pontjában emlékeztetett az EK 81. cikk (1) bekezdése a) pontjának tartalmára, hangsúlyozva, hogy annak célja, hogy „megtiltsa a vállalkozásoknak [a piaci] árak szokásos alakulásának torzítását”. Másodsor, elutasítva az arra vonatkozó kifogást, hogy a MIF közös belépési költségként működött, kifejtette, hogy „a MIF korlátozza azt a nyomást, amelyet a kereskedők gyakorolhatnak az elfogadó bankokra az MSC-ről folytatott tárgyalás során, csökkentve annak lehetőségét, hogy az árak egy bizonyos szint alá süllyedjenek” (a 143. pont harmadik mondata). Harmadszor, megvizsgálta és elutasította a fellebbezők, valamint a beavatkozók által a MIF korlátozó hatásait illető, a vitatott határozatban szereplő elemzéssel szemben hivatkozott különböző kifogásokat és érveket. Ebben az összefüggésben megvizsgálta és helybenhagyta a Bizottság által többek között azon kérdéseket illetően végzett értékelést, hogy az utóbbi jogilag megkövetelt módon bizonyította-e, hogy a MIF küszöbértéket jelent az MSC tekintetében (159–165. pont), hogy a kereskedők által a MIF-re gyakorolt versenykényszer nem volt elegendő (157. és 158. pont), hogy helyesen határozta-e meg a termékpiacot (169–173. pont), és helyesen jelölte-e meg önálló és releváns piacként az elfogadási piacot (175–178. pont), valamint hogy megalapozottan zárta-e ki elemzéséből a más fizetési módok által a MIF szintjére gyakorolt versenynyomást (180. pont), valamint a piac kettős természetét (181. és 182. pont). Végül, a Törvényszék megvizsgálta és helybenhagyta azon dokumentumok megbízhatóságát és bizonyító erejét, amelyekre a Bizottság támaszkodott, vagyis egyrészt egy olajipari vállalat, egy egyesült királyságbeli áruházlánc, egy légitársasági vállalat és egy lakberendezési áruházi nyilatkozatait (146. és 147. pont), másrészt pedig a 2004. évi piacfelmerést (148–158. pont).

64. Figyelemmel a fentiekre, álláspontom szerint nem lehet azt kifogásolni, hogy a Törvényszék, ahogy arra az RBS hivatkozik, elégtelen elemzést végzett egy versenykorlátozó hatást illetően. Mindenesetre a vitatott határozatban a Bizottság ugyan nem foglalt véglegesen állást a MIF esetleges versenyellenes célját illetően, valamint ennél fogva köteles volt értékelné azokat a piacra gyakorolt hatásait, ugyanakkor, amennyiben – mint a jelen ügyben is – olyan kartellról van szó, amely közvetlenül érinti az árak alakulását, az árak rendes piaci alakulásának torzítására való képességének bizonyítása ebből következően adott esetben viszonylag könnyebb lehet. E tekintetben rámutatok, hogy az osztrák bankokra vonatkozó ítéletben⁶² a Törvényszék, anélkül hogy a fellebbezés alapján eljáró Bíróság ennek ellentmondott volna,⁶³ azt állította, hogy annak bizonyítása érdekében, hogy egy a részt vevő vállalkozások által működtetett árkartellnek volt-e konkrét hatása a piacra, „elegendő az, ha a megállapított árak alapul szolgálnak az egyedi ügyletek árainak meghatározásához, korlátozva ezzel az ügyfelek tárgyalási mozgásterét”⁶⁴. Az említett ítélet alapjául szolgáló ügyben szereplő kartell ugyan versenykorlátozó célúnak tekintették, valamint a Bizottság csak a jogsértés súlyának a bírság

61 — E mondat a következőképpen szól: „Mivel megállapításra került, hogy a MIF küszöbértéket jelentett az MSC tekintetében, és a Bizottság joggal állapíthatta meg, hogy a MIF nélkül működő MasterCard rendszer gazdaságilag életképes marad, ebből szükségképpen következik, hogy a MIF versenykorlátozó hatása”.

62 — A Törvényszék T-259/02-T-264/02. és T-271/02. sz., Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. december 14-én hozott ítélete (EBHT 2006., II-5169. o.).

63 — A Bíróság C-125/07. P., C-133/07. P., C-135/07. P. és C-137/07. P. sz., Erste Group Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2009. szeptember 24-én hozott ítéletének (EBHT 2009., I-8681. o.) 116–119. pontja.

64 — A 285. pont és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

meghatározása érdekében végzett értékelése során vette figyelembe a kartell piacra gyakorolt hatásait. Mindazonáltal nem lehet úgy tekinteni, hogy a kartell által a piacra gyakorolt hatások bizonyítására alacsonyabb szintű követelmények vonatkoznának a bírság mértékének meghatározása terén, mint annak értékelése terén, hogy az az EK 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik-e.⁶⁵

iii) A megtámadott ítélet indokolásának ellentmondásosságára alapított kifogásról

65. Az RBS végül rámutat arra, hogy a megtámadott ítélet 143. pontjában előadottak, és az ugyanezen ítélet 150., 157. és 158. pontjában foglalt megállapítások között ellentmondás van a kereskedők arra vonatkozó képességei kapcsán, hogy a MasterCard és tagjai árakkal kapcsolatos politikáját befolyásolják.

66. E kifogást álláspontom szerint szintén el kell utasítani. A „versenykényszer” ugyanis, amelyről a megtámadott ítélet 150., 157. és 158. pontjában szó esik, az, amelyet a kereskedők gyakorolhattak a MIF szintjére, azáltal hogy megtagadják vagy nem támogatják a MasterCard kártyák használatát, vagyis az a versenykényszer, amelyet a Bizottság és a Törvényszék a 2004. évi piacfelmérés alapján elégtelennek ítélt azon negatív kihatások miatt, amelyeket a kereskedők ilyen magatartása gyakorolhatott ügyfélkörükre.⁶⁶ Ezzel szemben a megtámadott ítélet 143. pontjában a Törvényszék arra a „nyomásra” hivatkozik, amelyet a kereskedők gyakorolhatnak az elfogadó bankokra az MSC-ről folytatott tárgyalás során, és amelyet az azon alsó értéket jelentő MIF, amely alá az MSC főszabály szerint nem eshet, korlátoz, de amely a MIF nélkül működő elfogadási piacon növekedne. Nyilvánvalóan nincs tehát semmilyen ellentmondás a megtámadott ítélet RBS által hivatkozott pontjai között, mivel azok különböző helyzetekre vonatkoznak.

iv) Az RBS csatlakozó fellebbezése egyetlen jogalapjával kapcsolatos következtetések

67. A fenti megfontolások összessége alapján úgy vélem, hogy az RBS csatlakozó fellebbezésének egyetlen jogalapját, és ebből következően magát a csatlakozó fellebbezést is el kell utasítani mint megalapozatlant.

c) Az LBG csatlakozó fellebbezésének első jogalapjáról

68. Első fellebbezési jogalapjában az LBG lényegében három kifogást terjeszt elő a megtámadott ítélettel szemben.

69. Először is azt kifogásolja, hogy a Törvényszék nem nyújtott megfelelő indokolást azon ok tekintetében, amely miatt a MIF torzítja a versenyt az elfogadási piacon, noha az közös belépési költséget jelent. E tekintetben elegendő arra emlékeztetni, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 143. pontjában elutasította az arra vonatkozó kifogást, hogy a MIF közös belépési költségként működött, és kifejtette ott, hogy a MIF nélkül működő elfogadási piaccal összehasonlítva „a MIF korlátozza azt a nyomást, amelyet a kereskedők gyakorolhatnak az elfogadó bankokra az MSC-ről folytatott tárgyalás során, csökkentve annak lehetőségét, hogy az árak egy bizonyos szint alá süllyedjenek”. E magyarázat a Bizottság által tett és a Törvényszék által megerősített, a MIF nélkül működő MasterCard rendszer életképességére vonatkozó megállapításra való hivatkozáshoz

65 — Lásd ebben az értelemben Bot főtanácsnok fent hivatkozott Erste Group Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekre vonatkozó indítványát.

66 — A Törvényszék a megtámadott ítélet 150. pontjában először emlékeztetett azokra a következtetésekre, amelyeket a Bizottság a 2004. évi piacfelmérésből vont le arra vonatkozóan, hogy a kereskedők nem voltak képesek elegendő versenykényszert gyakorolni a MIF összegére, „mivel a kártyás fizetés kereskedők általi elfogadásában alapvető szerepet játszott az a vonzerő, amelyet a kártyák a fogyasztók számára jelentenek, következésképpen e fizetési mód elutasítása vagy hátrányos megkülönböztetése kedvezőtlen hatásokkal járt volna az ügyfélkörükre nézve”; a Törvényszék ezt követően az 157. pontban megállapította, hogy e következtetések megalapozottak, végül pedig a 158. pontban tárgyalta ennek egyes következményeit.

kapcsolódik. Összességében ez az indokolás, amely a kereskedők MSC-vel kapcsolatos tárgyalási mozgásterét és a MIF szintje közötti fordított arányosság fennállásán, valamint a MIF mesterséges, objektíve nem szükséges jellegére vonatkozó állításon alapul, álláspontom szerint elegendő ahhoz, hogy annak alapján meg lehessen érteni a Törvényszék által követett érvelést.

70. Másodszor, az LBG lényegében azt kifogásolja, hogy a Törvényszék az árkartell fennállását a kibocsátási piacon állapította meg, de annak hatásait a lejjebb lévő elfogadási piacon vizsgálta. E tekintetben pusztán a Törvényszékhez benyújtott beavatkozási beadványának 48–52. pontjában kifejtett érvekre hivatkozik, amelyekre a Törvényszék nem válaszolt.

71. A Bizottság szerint e kifogás elfogadhatatlan, mivel beavatkozóként az LBG nem hivatkozhat az említett érvekre, amelyek valójában új jogalap előadását jelentik a keresetlevél támogatása érdekében hivatkozottakhoz képest, amelyek egy az érintett piac meghatározása során elkövetett hibára vonatkoznak. E tekintetben kiemelem, hogy az LBG első fokon benyújtott beavatkozási beadványának említett pontjaiban az LBG lényegében azt kívánta kifogásolni, hogy a Bizottság először az összehasonlító elemzésében olyan feltevést követett – azaz a MIF nélkül, de az utólagos díjszabást tiltó szabály mellett működő MasterCard rendszerről szóló elképzelést –, amelynek ugyanolyan hatása volt az elfogadó bankok közötti versenyre, mint a MIF-nek (49. és 50. pont), másodszor, hogy a 2004. évi piacfelmérésre támaszkodott, amelynek megkérdőjelezték a bizonyító erejét (51. pont), és harmadszor, hogy „szokatlan” megközelítést választott, amikor a MIF által az elfogadási piacon kifejtett korlátozó hatásokat vizsgálta, nem pedig a kibocsátási piacon fellépő korlátozó hatásokat, ahol a kartell megvalósult (52–54. pont). Márpedig a Törvényszék válaszolt az első két kifogásra, illetve a fellebbezők által első fokon hivatkozott nagyon hasonló kifogásokra, a megtámadott ítélet 143. és 149–156. pontjában. Ami a harmadik kifogást illeti, az részben keveredik a piac kettős természete figyelembevételének elmulasztására vonatkozó, első fokon szintén az LBG által hivatkozott kifogással, amelyről az elemzés alatt álló jogalap keretében az utóbbi által hivatkozott, a lenti 73–75. pontban megvizsgált harmadik kifogásban van szó, részben pedig az érintett piac Bizottság általi kiválasztásának megkérdőjelezésére irányul. Az utóbbi tekintetében a Törvényszék a megtámadott ítélet 168–178. pontjában adott választ. Az LBG tehát főszabály szerint jogosult volt arra, hogy hivatkozzon a megtámadott ítélet fent hivatkozott pontjaiban szereplő értékelésekre vonatkozó esetleges téves jogalkalmazásokra.

72. Az elemzett kifogást, amennyiben a határozathozatal állítólagos elmulasztására vonatkozik, mindazonáltal érdemben el kell utasítani, mivel, ahogy azt kifejtettem, a Törvényszék valójában válaszolt az LBG által beavatkozási beadványa fent említett pontjaiban kifejtett különböző érvekre. Egyebekben kifejezetten a megtámadott ítélet ilyen választ tartalmazó pontjaival szemben megfogalmazott kifogások hiányában pusztán az az állítás, amely szerint a Törvényszék nem „kezelt megfelelően” az elé terjesztett érveket és körülményeket, csak az említett érvek és körülmények Bíróság általi felülvizsgálatára irányuló kérelemként értelmezhető, amely így a fellebbezés szakaszában elfogadhatatlan.

73. Ugyanez a helyzet az LBG által a megtámadott ítélettel szemben előterjesztett harmadik kifogás esetében, amely arra irányul, hogy a Törvényszék nem vette figyelembe az „egyéb fizetési rendszerek” által a kibocsátási piacon gyakorolt versenynyomás jelentőségét, sem pedig a piac kettős jellegét.

74. Az LBG ugyanis lényegében azt állítja, hogy a Törvényszék hibásan zárta ki e kérdéseket az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján végzett elemzéséből, és azok relevanciájának elismerését kizárólag e cikk (3) bekezdésének alkalmazására korlátozta, anélkül azonban, hogy kifejtette volna azokat az indokokat, amelyek miatt ez az eljárás hibás volt, és pusztán csak megismételte az első és második kifogása kapcsán már előadott érveket, illetve hivatkozott az elsőfokú beavatkozási beadványa tartalmára. E tekintetben kiemelem, hogy a megtámadott ítélet 180. és 181. pontjában a Törvényszék úgy tekintette, hogy az arra vonatkozó kifogásoknak, hogy a Bizottság nem vette figyelembe a piac kettős természetét, „nincs jelentőségük az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértésén alapuló jogalap keretében” mivel „a MIF-ből származó gazdasági előnyöket emelik ki”. Márpedig az LBG csatlakozó

fellebbezésében egyáltalán nem terjesztett elő olyan érvet, amely az általa ezzel kapcsolatban első fokon előadott érvek ilyen értelmezésének megkérdőjelezésére, vagy annak kifejtésére irányul, hogy a Törvényszéknek az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján milyen előnyöket kellett volna figyelembe vennie, illetve hogy melyek azok az indokok, amelyek miatt e figyelembevétel a jelen ügyben szükséges, figyelemmel többek között a Bíróság és a Törvényszék e kérdéssel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatára. Arra is rámutatott, hogy az LBG által előadottakkal ellentétben a megtámadott ítélet 179. és 180. pontjában a Törvényszék megvizsgálta és elutasította az arra vonatkozó érvet, hogy a Bizottság nem vett figyelembe „más fizetési módokat sem [az] [...] egységes piac keretében, sem pedig legalább a versenynyomás-gyakorlás tekintetében”. Az LBG ebben az esetben sem terjeszt elő semmilyen kifogást a Törvényszék által végzett értékeléssel szemben. Részletesebb érvelés hiányában a Bíróság a felülvizsgálatot kénytelen a Törvényszék állítólagosan hiányos elemzésére vonatkozó puszta állítás alapján elvégezni.

75. Amennyiben a szóban forgó pontokat érintő indokolás hiányára vonatkozik, e kifogást mint megalapozatlant álláspontom szerint el kell utasítani, mivel a megtámadott ítélet releváns pontjai alapján meg lehet érteni a Törvényszék által követett érvelést.

76. A fentiek alapján álláspontom szerint az LBG csatlakozó fellebbezésének első jogalapját teljes egészében el kell utasítani.

4. A MIF objektív szükségességéről (a fellebbezés első jogalapja)

a) A megtámadott ítélet

77. A Törvényszék a megtámadott ítélet 77–121. pontjában tárgyalta a MIF objektív szükségességének kérdését. E vizsgálat elvégzését megelőzően a 75. pontban leszögezte, hogy a MIF állítólagos objektív szükségességére való felperesi hivatkozást úgy kell érteni, hogy „a Bizottságnak arra a következtetésre kellett volna jutnia, hogy a MIF a MasterCard rendszer járulékos korlátozásának minősül, következésképpen a Bizottságnak nem lett volna szabad önállóan vizsgálnia a MIF versenyre gyakorolt hatásait, hanem azon rendszer, a MasterCard rendszer hatásaival együtt kellett volna vizsgálnia őket, amelyhez a MIF kapcsolódott”.

78. A járulékos korlátozások kapcsán az M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben⁶⁷ rögzített elvek rövid áttekintését követően a Törvényszék megvizsgálta és elutasította a fellebbezők által előterjesztett, téves jogi kritériumok alkalmazására alapított kifogást (a megtámadott ítélet 84–92. pontja). Ezt követően elkülönítve elemezte a MIF mint diszpozitív tranzakciós elszámolási szabály (94–99. pont) és mint a kibocsátó bankokhoz történő pénztovábbítási mechanizmus (100–121. pont) állítólagos objektív szükségességét. Az első vizsgálat keretében helybenhagyta a Bizottság értékelését, amely szerint a MasterCard rendszerben az utólagos díjszabást megtiltó szabály bevezetése kevésbé korlátozó alternatívát jelentene, mint a pozitív értékű MIF. Elemzése eredményeként a Törvényszék megállapította, hogy a Bizottság joggal állapíthatta meg, hogy a MIF nem volt objektíve szükséges a MasterCard rendszer működéséhez.

67 — A Törvényszék T-112/99. sz. ügyben 2001. szeptember 18-án hozott ítélete (EBHT 2001., II-2459. o.).

b) A fellebbezés első jogalapjáról

79. Első jogalapjukkal az RBS, az MBNA, a HSBC és az LBG által támogatott fellebbezők azt kifogásolják, hogy a Törvényszék több ízben tévesen alkalmazta a jogot, valamint hiányos indokolást szolgáltatott a MIF objektív szükségességének értékelése tekintetében. E jogalap négy részre oszlik, amelyek egy téves jogi kritérium alkalmazására, a versenykorlátozás összefüggésében történő vizsgálatának elmulasztására, a Bizottság értékelésének a Törvényszék értékelésével való helyettesítésére, illetve a nem kellő szintű felülvizsgálat elvégzésére vonatkoznak.

i) A fellebbezés első jogalapjának első, egy téves jogi kritérium alkalmazására vonatkozó részéről

80. Első jogalapjuk első részével a fellebbezők azt kifogásolják, hogy a Törvényszék félreértelmezte a járulékos korlátozás objektív szükségességének vizsgálatára vonatkozó jogi kritériumot, amelyet többek között a Bíróság DLG-ügyben hozott ítélete⁶⁸, és a Törvényszék M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélete⁶⁹ határoz meg. Noha e precedensekben az uniós bíróság kimondta, hogy egy korlátozás akkor objektíve szükséges, ha annak hiányában a megállapodás elsődleges tárgya által követett célt lehetetlen lenne elérni, vagy a felek annak követésére irányuló képessége ennek eredményeként gyengülne, vagyis ha a megállapodás elsődleges tárgya „nehezen megvalósítható vagy megvalósíthatatlan”⁷⁰ lenne, a megtámadott ítélet 89. pontjában a Törvényszék megmerevítette e kritériumot, amikor kijelentette, hogy „kizárólag azok a korlátozások tartozhatnak a járulékos korlátozások elvének alkalmazási körébe, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a megállapodás elsődleges tárgya minden esetben megvalósulhasson”. A fellebbezők és a beavatkozók szerint az alkalmazandó helyes kritériumnak „kereskedelmi szempontból realizisztikusnak” kell lennie, és nem igényelhet szigorú szükségességet logikai síkon. Lehetővé kell tennie, hogy objektíve szükségesnek tekintsenek egy olyan korlátozást, amelynek hiánya a megállapodás elsődleges tárgyának „tényleges megvalósítását” vagy „hatékony” működési képességét „jelentősen akadályozza”.

81. Emlékeztetni kell arra, hogy a fent hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet szerint – amelyet a megtámadott ítélet 77–82. pontja bőségesen idéz – „a járulékos korlátozás fogalma alá tartozik minden olyan korlátozás, amely az összefonódás megvalósításához közvetlenül kapcsolódik, és ahhoz szükséges”⁷¹. Ezen ítélet szerint egy ilyen korlátozás szükségességének értékelése érdekében „[e]gyrészt azt kell megvizsgálni, hogy [az] objektív módon szükséges-e az összefonódás megvalósításához, másrészt pedig azt, hogy e korlátozás arányos-e az összefonódáshoz képest”⁷². A korlátozás objektív szükségességének vizsgálatával kapcsolatban az említett ítélet kimondja, hogy „[e] esetben ugyanis nem annak elemzéséről van szó, hogy a szóban forgó piacon fennálló versenyhelyzetre tekintettel a korlátozás elengedhetetlen-e az alap-összefonódás kereskedelmi sikeréhez, hanem azt kell pontosan meghatározni, hogy az alap-összefonódás konkrét keretében szükség van-e a korlátozásra ezen összefonódás megvalósításához”, valamint hogy „[a] mennyiben úgy tűnik, hogy a korlátozás hiányában az alap-összefonódás nehezen megvalósítható, vagy megvalósíthatatlan, a korlátozás az összefonódás megvalósításához objektív módon szükségesnek minősül[het]”⁷³.

68 — A C-250/92. sz. ügyben 1994. december 15-én hozott ítélet (EBHT 1994., I-5641. o.).

69 — Hivatkozás a 67. lábjegyzetben.

70 — Uo., 109. pont.

71 — Uo., 104. pont.

72 — Uo., 106. pont.

73 — Ugyanebben az értelemben lásd a Törvényszék T-360/09. sz., E.ON Ruhrgas és E.ON kontra Bizottság ügyben 2012. június 29-én hozott ítéletét. A fent hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben megállapított elveket analógia útján alkalmazták a T-451/08. sz., Stim kontra Bizottság ügyben 2013. április 12-én hozott ítéletben is.

82. Arra is rá kell mutatni, hogy sem a fellebbezők, sem a beavatkozók nem vitatják önmagában a fent hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben megállapított, a járulékos korlátozás objektív szükségességének vizsgálatára alkalmazandó jogi kritériumot, pusztán csak azt állítják, hogy a Törvényszék csupán részlegesen alkalmazta e kritériumot, elmulasztva többek között annak értékelését, hogy a MIF megszüntetése „nehezen megvalósíthatóvá” tette volna-e a MasterCard rendszert. Ennélfogva egyrészt meg kell határozni e kritérium pontos alkalmazási körét, másrészt pedig meg kell vizsgálni, hogy a Törvényszék elkövette-e a neki felrótt hibát.

83. Ami az első szempontot illeti, rámutatok, hogy az uniós jogban a járulékos korlátozások elvének alapját a Metro SB-Großmärkte kontra Bizottság ügyben hozott ítélettől⁷⁴ kezdődően a Bíróság több precedense képezi, amelyekben az utóbbi megállapította, hogy nem képeznek az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében vett versenykorlátozást a megállapodásban részes felek önállóságának azon korlátozásai, amelyek „szükségesek” bizonyos jogszerű kereskedelmi cél eléréséhez. E precedensekben a korlátozás szükségességének feltételét viszonylag megszorítóan értelmezték és alkalmazták, mivel a Bíróság általános szabályként azt követelte meg, hogy a szóban forgó korlátozás szükséges legyen annak érdekében, hogy lehetővé tegye a tervezett kereskedelmi ügylet megvalósítását a „lehetségesség”, a „ténylegesség” és az „életképeség” szempontjából.⁷⁵

84. E szigor oka elsődlegesen annak tudható be, hogy az ilyen korlátozások főszabály szerint automatikusan ugyanazon, az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti összeegyeztethetőségi értékelés körébe tartoznak, mint a megállapodás. E bánásmód annak a pozitív értékelésnek az eredménye, amelyet az uniós jogrend a megállapodás által betöltött jogi-gazdasági funkciónak tart fenn, illetve annak a prioritásnak, amelyet e jogrend az általa követett jogszerű cél tekintetében elismer, tolerálva az olyan esetleges (mérsékelt) versenykorlátozásokat, amelyek e cél elérése érdekében szükségesek. Ezen elvvel összhangban az objektíve szükséges járulékos korlátozásnak minősítés csak azon korlátozások tekintetében ismerhető el, amelyek nélkül a megállapodás nem képes teljes mértékben betölteni a rá jellemző jogi-gazdasági funkciót, és/vagy végrehajtása megvalósíthatatlan lenne, vagy azt komoly veszély fenyegetné. Álláspontom szerint e feltételek mellett kell értelmezni mind a fent hivatkozott DLG-ügyben hozott ítéletben szereplő, a megállapodás elsődleges tárgyának „megfelelő megvalósítására” való hivatkozást, mind pedig a fent hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben szereplő, annak „nehezen megvalósítható” jellegére való hivatkozást.⁷⁶

74 — A 26/76. sz. ügyben 1977. október 25-én hozott ítélet (EBHT 1977., 1875. o.) 20. és 27. pontja. Ebben az ítéletben a Bíróság, miután megerősítette, hogy bizonyos feltételek mellett a „szelektív forgalmazási rendszer egyebek mellett az [EK 81. cikk] (1) bekezdésének megfelelő versenyelemet jelent”, úgy ítélte meg, hogy „az értékesítési pontok szelektív megválasztásán alapuló minden rendszer szükségképpen tartalmazza a hálózatba tartozó nagykereskedők arra irányuló kötelezettségét, hogy csak az engedélyezett viszonteladók számára szállítsanak, különben nem lenne semmi értelme”, és ennélfogva hogy az ezen kötelezettség betartásának ellenőrzését célzó korlátozások, „amennyiben nem lépnek túl a kívánt célon, nem jelenthetnek önmagukban versenykorlátozást, hanem azon főkötelezettség járulékát képezik, amelynek alkalmazása biztosításához hozzájárulnak”.

75 — Ennek megfelelően a 42/84. sz., Remia és társai kontra Bizottság ügyben 1985. július 11-én hozott ítélet (EBHT 1985., 2545. o.) 19. és 20. pontjában a Bíróság kimondta, hogy a vállalkozások átruházására irányuló szerződésekben szereplő versenytilalmi záradékok, amennyiben főszabály szerint „az ilyen átruházás lehetőségét és ténylegességét” biztosítják, hozzájárulnak ahhoz, hogy „megerősítsék a versenyt a szóban forgó piacon jelen lévő vállalkozások számának növelése révén”, ugyanakkor azzal a feltétellel, hogy „szükségesek az átruházott vállalkozás átadásához, és időtartamuk, illetve hatályuk szigorúan e célnak megfelelően korlátozott”. Ebben az ügyben a Bíróság megállapította, hogy a vállalkozások átruházására irányuló szóban forgó megállapodást „nem lehetett volna megvalósítani” a vitatott záradék hiányában, mivel „az eladónak, amely különösen jól ismerte az átruházott vállalkozások tulajdonságait, lehetősége lett volna az átruházást követően azonnal ismét magához vonzania korábbi ügyfélkörét, és ezáltal életképtelenné tenni ezt a vállalkozást”. Emellett a 161/84. sz. Pronuptia-ügyben 1986. január 28-án hozott ítélet (EBHT 1986., 353. o.) 15. és az azt követő pontjában, valamint rendelkező részének 1.B. pontjában a Bíróság azt állapította meg, hogy a franchise-megállapodások bizonyos számú járulékos kikötése nem esik az EK 81. cikk (1) bekezdésében szereplő tilalom körébe, mivel „elengedhetetlenek a franchise-rendszer működéséhez”. Végül a fent hivatkozott DLG-ügyben hozott ítéletben, amelyre a fellebbezők hivatkoznak, a Bíróság azt mondta ki, hogy „egy szövetkezeti beszerzési társaság alapszabályi rendelkezése, amely megtiltja a tagjai számára, hogy a vele közvetlen versenyben álló más együttműködési formákban részt vegyenek, nem esik az [EK 81. cikk] (1) bekezdésében szereplő tilalom alá, mivel az említett alapszabályi rendelkezés arra a körre korlátozódik, amely a szövetkezet megfelelő működésének biztosításához és a termelőkkel szemben a szerződés tartalmi befolyásolására vonatkozó képessége fenntartásához szükséges”.

76 — Ennek megfelelően egy olyan kikötés, amely pusztán megkönnyíti a megállapodás végrehajtását, anélkül hogy a fenti értelemben szükséges lenne, csak akkor nem esik az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti tilalom hatálya alá esik, ha nem tartalmaz versenykorlátozást, vagy az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján mentesíthető.

85. Az annak elkerülésére irányuló követelményre, hogy a járulékos korlátozás objektív szükségességének vizsgálatát ne alkalmazzák együttesen az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján végzett vizsgálat, szintén hivatkoztak a járulékos korlátozás objektív szükségességének vizsgálata során.⁷⁷ Ennek megfelelően tisztázták, hogy e rendelkezéssel, nem pedig ugyanezen cikk (1) bekezdésével összefüggésben kell figyelembe venni a megállapodás elsődleges tárgya megvalósítását megkönnyítő, hatékonyságát javító vagy kereskedelmi sikerét biztosító korlátozásokat, és általában véve azokat, amelyek a piaci versenyhelyzetre tekintettel „elengedhetetlenek”⁷⁸.

86. Így aztán megvizsgálom, hogy a MIF MasterCard rendszerhez viszonyított objektív szükségességének értékelése során a Törvényszék eltávolodott-e a fent meghatározott jogi kritériumtól.

87. E tekintetben rámutatok, hogy a Törvényszék először a megtámadott ítélet 77–82. pontjában emlékeztetett a fent hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben kialakított elvekre, beleértve az említett ítélet 109. pontjában szereplő, a megállapodás elsődleges tárgyának „nehezen megvalósítható” jellegére vonatkozó megállapítást is. Ezt követően a 88. és 89. pontban a Törvényszék kiemelte, hogy azokat az előnyöket, amelyekkel a MIF jár a MasterCard rendszer szempontjából, illetve az érintett piacon fennálló versenyhelyzet miatti elengedhetetlen jellegükre vonatkozó megfontolásokat nem kell figyelembe venni objektív szükségességüknek a járulékos korlátozások elve alapján történő megállapítása során.⁷⁹ Ugyanebben az összefüggésben a Törvényszék a megtámadott ítélet 89. pontjában kimondta, hogy „kizárólag azok a korlátozások tartozhatnak [ezen elv] alkalmazási körébe, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a megállapodás elsődleges tárgya minden esetben megvalósulhasson”, a 90. pontban pedig megállapította, hogy „az a körülmény, hogy a MIF hiánya kedvezőtlen hatásokkal jár a MasterCard rendszer működésére, önmagában nem jelenti azt, hogy a MIF-et objektíve szükségesnek kell tekinteni, ha az derül ki a MasterCard rendszer, illetve a gazdasági és jogi háttérének vizsgálatából, hogy e rendszer ennek hiányában is ugyanúgy működőképes”. Ellentétben azzal, amit a fellebbezők állítanak, nem gondolom, hogy e szakaszokat összefüggésükből kiragadva értelmezhetjük úgy, mint arra irányuló kísérletet a Törvényszék részéről, hogy utólag megszorítsa a már eleve is szigorú, a fenti 83. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlat által megállapított értékelési szempontokat.

88. Egy ilyen értelmezés láthatóan nem támasztható alá sem a megtámadott ítélet e kritériumok kifejtésének szentelt indokai együttes értelmezése, sem az ügyben a Törvényszék által végzett értékelés alapján. A Törvényszék ugyanis elemzése eredményeként azt állapította meg, hogy a MIF megszüntetése eredményeként a MasterCard rendszer működését érintő, a fellebbező és a beavatkozók által hivatkozott nehézségek nem alkalmasak a jogi és gazdasági összefüggésében értelmezett rendszer működésének tényleges akadályozására. E tekintetben egyébként rámutatok, hogy első fokon benyújtott keresetlevelükben a fellebbezők fenntartották, hogy a MIF megszüntetése magát a MasterCard rendszer fennmaradását veszélyeztette volna – mivel az nem működhet pusztán a kibocsátó bankok és az elfogadó bankok által a bankközi díjakról kötött kétoldalú megállapodások alapján, diszpozitív szabály nélkül –, és nem pusztán nehezebbé tenné annak működését.

89. A fentiekre figyelemmel úgy vélem, hogy a fellebbezés első jogalapjának első részét mint megalapozatlant el kell utasítani.

77 — Lásd a fent hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 109. és 121. pontját.

78 — A fent hivatkozott ítélet 109. és 121. pontja, amely e tekintetben hivatkozik többek között a Pronuptia-ügyben hozott ítélet 24. pontjára, amelyben a Bíróság kimondta, hogy a szóban forgó területi kizárólagossági kikötés az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében vett versenykorlátozást jelent, elismerve ugyanakkor, hogy ilyen területi védelem hiányában a franchise-ra pályázót el lehetne rejtteni attól, hogy vállalja a lánchoz való csatlakozás kockázatát.

79 — Ugyanebben az értelemben a megtámadott ítélet 101. pontjában a Törvényszék, mielőtt megkezdte volna a MIF mint a kibocsátó bankokhoz történő pénztovábbítási mechanizmus objektív szükségességére vonatkozó vizsgálatot, leszögezte, hogy „[n]em arról van szó, hogy összehasonlítást kell végezni annak megállapítása iránt, hogy a MasterCard rendszer hatékonyabban működik-e a MIF-fel, mint önmagában az »ex post« díjszabás találmán alapján”.

ii) A fellebbezés első jogalapjának második, a versenykorlátozás összefüggésében történő vizsgálatának elmulasztására vonatkozó részéről

90. Első jogalapjuk második részében a fellebbezők lényegében öt kifogást terjesztenek elő.

– A nem a piaci erők eredményeként megvalósuló, kevésbé korlátozó alternatíva elfogadására vonatkozó kifogásról

91. A fellebbezők először is vitatják a megtámadott ítélet 99. pontjában szereplő állítást, amely szerint a Bizottság „nem volt köteles annak bizonyítására, hogy a piac működése késztené a kibocsátó és elfogadó bankokat arra, hogy maguk döntsenek a MIF-nél kevésbé versenykorlátozó szabály elfogadása mellett”. Úgy vélik, hogy *a korlátozás objektív szükségességének értékelése szempontjából* megfelelő összehasonlító feltevésnek szükségképpen a piaci erők eredményének kell lennie, nem pedig a szabályozó hatóság beavatkozásán kell alapulnia, ellenkező esetben ugyanis nem tartanák tiszteletben a fenti 53. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatot, amely a megállapodás, a vállalkozások társulása által hozott döntés vagy az összehangolt magatartás hiányában fennálló „tényleges versenyfeltételek” figyelembevételét követeli meg.

92. A Bizottság vitatja e kifogás elfogadhatóságát. Érvelése abban áll, hogy azt állítja, hogy a fellebbezők a MIF objektív szükségességére vonatkozó jogalapjuk alátámasztása érdekében nem hivatkozhatnak egy olyan – mégpedig az *ex post* díjszabás tilalmára alapított összehasonlító feltevés nem megfelelő jellegére vonatkozó – érvre, amelyre első fokon egy másik – mégpedig a versenykorlátozás hiányára alapított – jogalap alátámasztása érdekében hivatkoztak. E kifogást álláspontom szerint el kell utasítani. Mivel ugyanis a Törvényszék erre az érvre a megtámadott ítélet indokolásának azon részében válaszolt, amely a MIF objektív szükségességének értékelésére vonatkozik, és a fellebbezők e válasz jogi megalapozottságát ugyanezen összefüggésben vitatják, az elemzett kifogás álláspontom szerint elfogadható.

93. Érdemben rámutatok, hogy a Bíróság és a Törvényszék ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy a korlátozás szükségességére vonatkozó feltétel egyrészt annak vizsgálatával jár, hogy „az említett korlátozás objektíve szükséges-e a megállapodás elsődleges tárgyának megvalósításához, másrészt pedig, hogy ahhoz képest arányos-e”, vagyis hogy a korlátozás anyagi jogi, illetve területi hatálya nem megy-e túl azon, ami az adott ügylet megvalósításához szükséges (vagy szigorúan arra korlátozódik).⁸⁰

94. Az ilyen arányossági vizsgálat azzal jár, hogy amennyiben létezik kevésbé korlátozó alternatíva, amely lehetővé teszi a szóban forgó korlátozás által követett jogszerű célok elérését, akkor a korlátozás nem tekinthető szükségesnek a megállapodás elsődleges tárgyának megvalósításához, és ennél fogva az EK 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik. Egy ilyen alternatíva lehetőségét a releváns körülmények összessége alapján kell értékelni, és ahogy azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 99. pontjában kimondja, e lehetőségnek realiztikusnak kell lennie, többek között gazdasági szempontból.

95. Ezzel szemben álláspontom szerint nem lehet megkövetelni a Bizottságtól azt, hogy annak érdekében, hogy *egy járulékos korlátozás arányosságának vizsgálata* keretében megállapíthasson egy *kevésbé korlátozó alternatív forgatókönyvet*, bizonyítsa azt, hogy az említett korlátozás hiányában a piaci erők egy ilyen forgatókönyv felé hatnának.

80 — Lásd a fent hivatkozott Remia és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 20. pontját, valamint a fent hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 113. pontját.

96. E tekintetben a fellebbezők nem támaszkodhatnak a fenti 53. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatra, amely nem konkrétan a járulékos korlátozás objektív szükségességének vizsgálatára vonatkozik. Nem vitatott, hogy a Bíróság ezen ítélkezési gyakorlattal összhangban elismerte, hogy annak értékelése céljából, hogy egy korlátozás objektíve szükséges-e azon megállapodás elsődleges tárgyának megvalósításához, amelyhez kapcsolódik, meg kell vizsgálni, hogy miként működne a verseny e korlátozás hiányában,⁸¹ annak érdekében, hogy el lehessen dönteni, hogy ilyen esetben a megállapodás elsődleges tárgya nehezen megvalósíthatónak vagy megvalósíthatatlannak bizonyulna-e.⁸² Mindazonáltal nem lehet úgy értelmezni ezt a követelményt, hogy amennyiben a Bizottság úgy véli, hogy létezik kevésbé korlátozó alternatíva, akkor bizonyítania kell, hogy az a verseny működésének eredménye lenne a felek által a megállapodás elsődleges tárgya révén eszközölt korlátozás hiányában, és még kevésbé azt, hogy az utóbbiak valószínűleg ezen alternatíva elfogadása mellett döntenének.⁸³

97. Az ítélkezési gyakorlatból ezzel szemben az tűnik ki, hogy ilyen összefüggésben az számít, hogy egyrészt az ilyen alternatíva életképes legyen többek között gazdasági szempontból,⁸⁴ másrészt pedig, hogy megfeleljen azon jogszerű céloknak, amely miatt a szóban forgó korlátozást előirányozták, anélkül hogy túlmenne az ehhez szükséges mértéken, egyidejűleg lehetővé téve a megállapodás elsődleges tárgyának megvalósítását.⁸⁵

98. Végül e kérdéssel kapcsolatban megjegyzem, hogy a járulékos korlátozás arányosságának értékelése szükségképpen hordoz egy „szabályozási” típusú szempontot, hogy a fellebbezők által használt kifejezéssel éljek, mivel annak célja az olyan kevésbé korlátozó alternatívák fennállásának vizsgálata, amelyek alkalmasak arra, hogy a megállapodás elsődleges tárgya kapcsán a felek között megállapított kikötések, illetve az azok által a kölcsönös kötelezettségek révén elérni kívánt egyensúly helyébe lépjenek.

– Az *ex post* díjszabást tiltó szabály MasterCard rendszerben való bevezetésének hiteltelenségére vonatkozó kifogásról

99. Másodszor, a fellebbezők azt kifogásolják, hogy a Törvényszék „lehetővé tette” a Bizottság számára, hogy „hiteltelen” tényekre, illetve alternatív forgatókönyvre támaszkodjon.

81 — Lásd a fent hivatkozott Remia és társai ügyben hozott ítélet 18. és 19. pontját.

82 — A fent hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 109. pontja.

83 — E tekintetben a jelen ügy kapcsán utalok a fenti 66. pontban kifejtett megfontolásokra.

84 — Noha más körülmények, például az azon politikai összefüggéssel kapcsolatos megfontolások, amelybe a megállapodás elsődleges tárgya illeszkedik, szintén figyelembe vehetők, lásd a fent hivatkozott E.ON Ruhrgas és E.ON kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 75. pontját.

85 — Ennek megfelelően például a Remia és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben a Bíróság megerősítette a Bizottság eljárását, amely abban állt, hogy a vállalkozások átruházására irányuló szerződésben szereplő versenytilalmi záradék tekintetében négyéves időtartamot állapított meg a felek által kikötött tízéves időtartam helyett, amely eljárás azon a „meggyőződésen” alapult, amely szerint az ügy összes körülményének vizsgálata alapján „objektíve csak egy négyéves időtartam indokolt” annak érdekében, hogy lehetővé tegyék a vevő számára, hogy bevezesse új védjegyét, és magához kössön egy ügyfélkört, elkerülve az eladó újabb behatolását a piacra (30. pont). Ehhez hasonlóan, amikor a fent hivatkozott Metro SB-Großmärkte kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben a Bíróság megvizsgálta a szelektív forgalmazási szerződésben szereplő felek cselekvési szabadságát korlátozó kikötések arányosságát, elemzése kizárólag arra a kérdésre korlátozódott, hogy e kikötések meghaladták-e céljuk eléréséhez szükséges mértéket, azáltal hogy terheesebb feltételeket írtak elő a felek számára (különösen a 27., 37. és 39. pont). A fent hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben a Téli-vision par satellite társaság létrehozása érdekében kötött megállapodásban szereplő tízéves időtartamú kizárólagossági kikötést vizsgálva a Törvényszék azt állapította meg, hogy ez az időtartam „túlzottnak tűnik”, mivel e társaságnak ezen időszak vége előtt meg kell erősödnie ezen a piacon, és hogy „meglehetősen valószínű”, hogy versenyhátránya idővel majd csökkenni fog, valamint hogy „ennél fogva nem kizárható”, hogy e kizárólagosság – noha eredetileg az említett társaság előfizetéses televízióműsor-szolgáltatás piacán fennálló versenyhelyzetének megerősítésére szolgált – „néhány év múlva esetleg a piaci verseny [e társaság] általi megszüntetéséhez vezethet”. Lásd továbbá a fent hivatkozott DLG-ügyben hozott ítélet 35. és 40. pontját, és, noha más összefüggésben, a fent hivatkozott Wouters és társai ügyben hozott ítélet 109. pontját, valamint a C-519/04. P. sz., Meca-Medina és Majcen kontra Bizottság ügyben 2006. július 18-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-6991. o.) 47. pontját, a C-136/12. sz., Consiglio nazionale dei geologi és Autorità garante della concorrenza e del mercato ügyben 2013. július 18-án hozott ítélet 54. pontját, és a fent hivatkozott Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas ügyben hozott ítélet 100. pontját.

100. Egy ilyen kifogást álláspontom szerint el kell utasítani, mint elfogadhatatlant, mivel valójában azt akarja elérni, hogy a Bíróság ismét értékelje a tényeket. Egyebekben azt az érvelést, amelyre támaszkodik, mint hatástalant szintén el kell utasítani. Amikor ugyanis azt állítják, hogy „gyakorlatilag elképzelhetetlen”, hogy a MIF megszüntetése után a piaci erők arra kényszerítenék a MasterCardot, hogy kizárja a kibocsátó bankok azon előnyök utáni díjazásának más eszközeit, amelyeket azok az elfogadó bankok és a kereskedők számára nyújtanak, kizárva az utólagos díjszabást, és inkább a fordítottja lenne logikus, a fellebbezők figyelmen kívül hagyják azt a tény, hogy a megtámadott ítélet 100–119. pontjában folytatott vizsgálat eredményeként a Törvényszék arra a következtetésre jutott, hogy semmilyen, az elfogadó bankoktól a kibocsátó bankokhoz történő pénztovábbítási mechanizmusra nincs szükség. Ennek megfelelően, ellentétben a fellebbezők állításával, a Törvényszék nem fogadta el hallgatólagosan, hogy pozitív értékű MIF-re van szükség a MasterCard működéséhez, hanem kifejezetten az ellenkezőjét állította. Ami az *ex post* díjszabást tiltó szabály MasterCard rendszerben való bevezetését illeti, a fellebbezők érvelése figyelmen kívül hagyja azt a tény, hogy e lehetőségre mint a MIF-hez képest kevésbé korlátozó alternatívára hivatkozik a megtámadott ítélet 95. és 96. pontja, annak elkerülése érdekében, hogy a kibocsátó bankok egyoldalúan meghatározhassák a bankközi díj összegét, ezzel kihasználva a HACR által kötött elfogadó bankokat.

101. Végül ehhez kapcsolódóan megjegyzem, hogy a fellebbezők, mivel a MIF-et a kibocsátó bankok által az elfogadó bankok és a kereskedők részére nyújtott szolgáltatások díjazási mechanizmusának tekintik, láthatóan visszatérnek ahhoz az állásponthoz, amelyet a közigazgatási eljárás során, illetve a Törvényszék előtt képviseltek, vagyis arra, amely szerint a MIF olyan mechanizmus, amely egyensúlyba hozza a kártyabirtokosok és a kereskedők által támasztott keresletet, továbbá elosztja a szolgáltatás költségeit a rendszerben szereplő kibocsátók és elfogadók között.⁸⁶

– Arról, hogy a Törvényszék elmulasztotta figyelembe venni azt az érvet, amely szerint az *ex post* díjszabás tilalma ugyanolyan hatásokkal járna a versenyre, mint a MIF, illetve e tekintetben az indokolás hiányáról

102. Harmadszor, a fellebbezők azt kifogásolják, hogy a Törvényszék nem vette figyelembe azokat az érveket, amelyekre első fokon azzal kapcsolatban hivatkoztak, hogy a versenyre gyakorolt hatások szempontjából egyrészt a MIF, másrészt pedig az *ex post* díjszabás tilalma lényegileg azonos. Mindkét esetben ugyanis olyan diszpozitív szabályról van szó, amelyeket a MasterCard központi szinten fogad el, és amely „a kibocsátók és vásárlók között alkalmazott árat rögzíti”.

103. E tekintetben elegendő arra rámutatni, ahogy azt a fenti 69. pontban már meg is tettem egy hasonló, az LBG által csatlakozó fellebbezésében hivatkozott kifogás vizsgálata során, hogy a Törvényszék az említett érvekre már válaszolt a megtámadott ítélet 143. pontjában, ahol rámutatott, hogy a két helyzet közötti különbség abban a körülményben áll, hogy „a MIF nélkül működő elfogadási piaccal összehasonlítva a MIF korlátozza azt a nyomást, amelyet a kereskedők gyakorolhatnak az elfogadó bankokra az MSC-ről folytatott tárgyalás során, csökkentve annak lehetőségét, hogy az árak egy bizonyos szint alá süllyedjenek”. Vitathatatlan, hogy ebből a magyarázatból az tűnik ki, hogy a Törvényszék figyelmét az árak szintjével kapcsolatos szempontokra összpontosította, noha a fellebbezők által előterjesztett érvek inkább az azok szerkezetével összefüggő

⁸⁶ — Lásd a megtámadott ítélet 19. pontját, valamint a vitatott határozat (146)–(155) preambulumbekzdését.

szempontokra vonatkoztak. E megközelítésbeli különbség ugyanakkor önmagában nem vezethet az elemzett kifogásnak való helyt adáshoz, amely a határozathozatal elmulasztására vonatkozik.⁸⁷ Az e pontban szereplő értékelés egyébként nem tartozik a Bíróság felülvizsgálati jogkörébe, a tények vagy a bizonyítékok elferdítésének esetét kivéve, amelyre azonban a jelen ügyben nem hivatkoztak.

104. El kell utasítani az ugyanezen kérdésre vonatkozó indokolás hiányára alapított kifogást is, mivel a megtámadott ítélet említett 143. pontjából világosan és egyértelműen kitűnik a Törvényszék által követett érvelés.

– A MasterCard rendszer „kibocsátási” része utáni *ex post* díjszabást tiltó szabály korlátozó hatásai figyelembevételének elmaradására vonatkozó kifogásról

105. Negyedszer, a fellebbezők előadják, hogy „a Bizottság által javasolt, nullán rögzített MIF szintén korlátozást jelent a kettős piac másik oldalán, megakadályozva a kibocsátókat abban, hogy díjat számítsanak fel az elfogadókkal szemben a nekik nyújtott szolgáltatásaikért”. E tekintetben hangsúlyozzák, hogy „a Bizottság visszautasította, hogy erre az elkerülhetetlen hatásra koncentráljon, és ezzel ellenkezőleg, kizárólag a kettős piac egyik oldalával, a kereskedőkre gyakorolt hatással foglalkozott”.

106. Meg kell állapítani, hogy e kifogás kizárólag a Bizottság által végzett értékelésre irányul, és nem jelöli meg sem a megtámadott ítélet indokolásának érintett pontjait, sem az ott észlelt hibákat. Mindenesetre, amennyiben azt úgy kell értelmezni, hogy közvetve azt kifogásolja, hogy a Törvényszék nem értékelte megfelelően a MIF nullára csökkentése által a versenyre gyakorolt hatásokat a jelenlegi MIF-hez képest, mivel nem vette figyelembe azokat a korlátozásokat, amelyeket egy ilyen csökkentés a kettős piac másik oldalán okozna, akkor rámutatok egyrészt arra, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 172–182. pontjában – ahol lényegileg jóváhagyta a kibocsátási és elfogadási piacok önálló piacként való meghatározását – válaszolt azokra az érvekre, amelyek a Bizottság értékelésének megkérdőjelezésére irányultak, mivel az a gazdasági elemzését kizárólag az elfogadási piacra korlátozta. Másrészt megjegyzem, hogy a fellebbezők nem fejtik ki, hogy a kibocsátó bankok és az elfogadó bankok közötti kapcsolatok korlátozása miért lenne versenykorlátozó hatású a kibocsátási piacon.⁸⁸ E tekintetben végül emlékeztetek arra, hogy azzal a magyarázattal, amely szerint a MIF a kibocsátó bankok által az elfogadó bankok és a kereskedők részére nyújtott szolgáltatások díjazási mechanizmusa, a fellebbezők a közigazgatási eljárás során felhagytak.

– A Bizottság által első fokon értelmezett vitatott határozat elferdítésére vonatkozó jogalapról

107. Ötödször és egyben utolsóként a fellebbezők arra hivatkoznak, hogy a Törvényszék tévesen írta le a Bizottság által kialakított összehasonlító feltevést, mivel az utóbbi viszonyválaszában egyértelművé tette, hogy a feltevés szerint a MIF-et teljesen eltörlik, és kétoldalú tárgyalásokat javasolt a bankok között, az utólagos díjszabás tilalmával pedig csak másodlagos jelleggel egészítették ki.

87 — Mindenesetre, még ha fel is tesszük, hogy az *ex post* díjszabás tilalma az elfogadási piacon „minőségileg” hasonló hatásokat eredményezne, mint a MIF, amennyiben ahhoz hasonlóan kizárja a bankközi díjakhoz kapcsolódó költségek átláthatóságát kétoldalú megállapodások hiányában, ugyanakkor „számszerűleg” e hatások nem hasonlíthatók össze. E tekintetben emlékeztetek arra, hogy a vitatott határozatban a Bizottság a 2002. évre vonatkozó adatok alapján úgy értékelte, hogy a MIF az elfogadó bankok által a kereskedőknek felszámított költségeknek akár átlagosan a 73%-át is kitehette (lásd a (425) és (426) preambulumbekendést). Egyebekben, még ha fel is tesszük, hogy pontos az, ami a fellebbezők érvelésének alapjául szolgál, vagyis az, hogy a Bizottság pusztán az MIF *szintjét* kifogásolja, emlékeztetek arra, hogy először, a Bizottság az értékelését a közigazgatási eljárás tartama alatt alkalmazandó MIF alapján végezte, másodszer, hogy az elsőfokú eljárásban egyáltalán nem terjesztettek elő olyan kifogást, amely a MIF szintjéhez kapcsolódó korlátozás esetleges érzékenységi küszöbértékére vonatkozott – vagy mindenesetre ilyenre nem hivatkoztak a jelen eljárásban –, harmadszor pedig, hogy a megtámadott ítélet azon része, amelyben a Törvényszék elutasítja a bevezetett intézkedés, vagyis a MIF teljes megszüntetése ahhoz viszonyított aránytalanságára vonatkozó kifogásokat, hogy a Bizottság kizárólag annak szintjére hivatkozott, nem képezi kifogás tárgyát a jelen eljárásban.

88 — Nincs verseny a kibocsátó bankok között az elfogadó bankok részére nyújtott szolgáltatások terén (minden egyes tranzakció esetében a kibocsátó bank mindig a kártya kibocsátása szerinti bank), és ezért nem lehet meghatározni e szolgáltatások piacát.

108. E tekintetben rá kell mutatni, hogy a megtámadott ítélet 95. pontjában a Törvényszék egészében megismételte a vitatott határozat (554) preambulumbekzdésének tartalmát, amelyben a Bizottság a MIF-hez képest kevésbé korlátozó lehetséges alternatívaként az *ex post* díjszabás tilalmát tartalmazó szabályt vázolt fel. Miután a megtámadott ítélet 96. pontjában megállapította, hogy az e preambulumbekzdésben követett érvelésben nincs nyilvánvaló mérlegelési hiba, a Törvényszék ezt követően elemzését az ott megfogalmazott felvetésre alapította. Márpedig, még ha fel is tesszük, mint ahogy azt a fellebbezők állítják, hogy a Bizottság ténylegesen jelentősen módosította álláspontját az eljárás során, a Törvényszék megközelítése, amely szerint a megtámadott jogi aktus – mindent összevéve a szóban forgó preambulumbekzdés tekintetében egyértelmű – tartalmához ragaszkodik, önmagában nem kifogásolható.

– A fellebbezés első jogalapjának második részére vonatkozó következtetések

109. A fenti megfontolások összességére figyelemmel úgy vélem, hogy a fellebbezés első jogalapjának második részét el kell utasítani.

iii) A fellebbezés első jogalapjának harmadik, a bizottsági értékelés Törvényszék általi értékeléssel való helyettesítésére vonatkozó részéről

110. Első jogalapjuk harmadik részében a fellebbezők előadják, hogy a MIF objektív szükségességére vonatkozó elemzésében a Törvényszék saját értékelésével helyettesítette a Bizottság értékelését, azáltal hogy csak korlátozott számú olyan indokot vett figyelembe, amelyre az utóbbi a vitatott hozott határozatban támaszkodott.

111. E tekintetben emlékeztetek arra, hogy a fellebbezők által hivatkozott állandó ítélkezési gyakorlat szerint az uniós bíróság egy megsemmisítés iránti kereset keretében nem helyettesítheti saját indokolásával a megtámadott jogi aktust kibocsátó intézmény indokolását,⁸⁹ sem pedig a Bizottság által végzett összetett gazdasági értékelések felülvizsgálata során nem helyettesítheti ezen intézmény gazdasági értékelését a sajátjával.⁹⁰

112. Először, a fellebbezők azt kifogásolják, hogy a Törvényszék „az utólagos díjszabást tiltó szabály alkalmazásának lehetőségét illetően az arra vonatkozó bármilyen elemzés nélkül fogadta el ezt a következtetést, hogy milyen okból állhat fenn ez a helyzet”. E kifogás valójában inkább azt rója fel a Törvényszéknek, hogy elemzése hiányos, mintsem azt, hogy saját értékelésével helyettesítette a Bizottságét, így összekeveredik az elemzett jogalap negyedik kifogásának alátámasztása érdekében hivatkozott, az elégtelen bírósági felülvizsgálatra vonatkozó érvekkel. Mindenesetre megjegyzem, hogy a Törvényszék által a megtámadott ítélet 95–99. pontjában követett érvelés pontosan leképezi a Bizottságét. Következésképpen e kérdést illetően nem lehet szó a vitatott határozatban szereplő értékelés és/vagy indokolás helyettesítéséről.

113. Másodszor, a fellebbezők azt kifogásolják, hogy a Törvényszék a Bizottságnál „sokkal nagyobb súlyt tulajdonított” „azon források és gazdasági előnyök általánosabb összefüggéseinek, amelyekhez a bankok a kártyakibocsátási tevékenységük révén jutnak”, továbbá annak, hogy az ausztráliai MasterCard rendszerre nem gyakorolt hatást a bankközi díjaknak az ausztrál központi bank által előírt csökkentése (a továbbiakban: ausztrál példa).⁹¹

89 — A C-164/98. P. sz., DIR International Film és társai kontra Bizottság ügyben 2000. január 27-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-447. o.) 38. és 42. pontja. A Bíróság mindazonáltal rámutat, hogy bár a Törvényszék kénytelen lehet a kibocsátótól eltérően értelmezni a megtámadott jogi aktus indokolását, sőt bizonyos körülmények között elutasíthatja a kibocsátó által megállapított hivatalos indokolását, ezt azonban nem teheti meg, ha nem igazolja semmilyen lényeges körülmény (42. pont).

90 — A C-525/04. P. sz., Spanyolország kontra Lenzing ügyben 2007. november 22-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-9947. o.) 57. pontja és a C-290/07. P. sz., Bizottság kontra Scott ügyben 2010. szeptember 2-án hozott ítélet (EBHT 2010., I-7763. o.) 66. pontja.

91 — Lásd a megtámadott ítélet 106. és az azt követő pontját.

114. E tekintetben úgy vélem, hogy nem lehet megtiltani az uniós bíróságnak, amely elé megsemmisítés iránti keresetet terjesztettek, hogy a megtámadott jogi aktus tekintetében gyakorolt jogszerűségi vizsgálat keretében e jogi aktus indokolásában egyes elemeket fontosabbnak ismerjen el, mint másokat, feltéve hogy e megközelítés nem változtatja meg olyan mértékben a szóban forgó jogi aktus belső logikáját, hogy az ott szereplő indokolást vagy értékelést valójában helyettesíti. Álláspontom szerint a jelen esetben nem ez a helyzet áll fenn. Ugyanis bár vitathatatlan, hogy a Törvényszék figyelme a bankok kibocsátási tevékenységéből eredő bevételeire koncentrált, és különleges fontosságot tulajdonít az ausztrál példának, álláspontom szerint sem a Bizottság értékelését, sem a vitatott határozat ilyen elemeken alapuló indokolását⁹² nem hagyta figyelmen kívül, illetve nem helyettesítette.

iv) A fellebbezés első jogalapjának negyedik, a nem kellő szintű felülvizsgálat elvégzésére vonatkozó részéről

115. Első jogalapjuk negyedik részében az MBNA, a HSBC, az RBS és az LBG által támogatott fellebbezők azt kifogásolják, hogy a Törvényszék igen korlátozott körben gyakorolt bírósági felülvizsgálatot a MIF objektív szükségességét illetően. Egyrészt, a Charta hatálybalépésére és az EJEB ítélezési gyakorlatára figyelemmel a Törvényszék köteles lett volna teljes körűen felülvizsgálni ezeket az értékeléseket, nem korlátozódva a nyilvánvaló hibára. Másrészt nem tartotta tiszteletben a bírósági felülvizsgálat Bíróság által megkövetelt szintjét, mivel először is a nyilvánvaló hiba kritériumát a Bizottság valóban „összetett” gazdasági értékeléseket nem tartalmazó megállapításaira alkalmazta, másodsor pedig e kritériumot egy másik, kevésbé szigorú kritériummal váltotta fel, amely azok „ésszerűségének” vizsgálatára korlátozódott.

116. E kifogások vizsgálata előtt megjegyzem, hogy az elemzett résszel összefüggésben a fellebbezők megismételnek néhány olyan érvet is, amely átfedésben van a fent elemezett harmadik rész keretében hivatkozott érvekkel. Többek között arról az állításról van szó, amely szerint a Törvényszék kizárólag a vitatott határozat indokolásának egy részére támaszkodott, ezek közül egyes indokoknak nagyobb jelentőséget tulajdonított, mint amelyet azok tekintetében a Bizottság elismert, és saját értékelésével helyettesítette a Bizottságét. Mivel ezeket az érveket már tárgyaltam az említett rész vizsgálata során, e tekintetben pusztán utalok a fenti 110–114. pontban kifejtett megfontolásokra, kiemelve ugyanakkor egyfajta érdemi ellentmondást az említett állítások, és azon állítás között, amely szerint a Törvényszék túlzott mértékben tiszteletben tartotta a Bizottság gazdasági tárgyú értékelési jogkörét.

117. Ennek rögzítését követően rámutatok, hogy a vizsgált kifogások újfent felvetik a Bíróság előtt azon bírósági felülvizsgálat terjedelmének kényes kérdését, amelyet a Bizottság versenyszabályok megsértése miatt hozott, a vállalkozásokkal szemben szankciót alkalmazó határozatai felett kell gyakorolni.⁹³

118. E felülvizsgálatot mindenekelőtt körülhatárolja annak a jogkörnek a típusa, amelyet az uniós bíróságnak a Szerződés által rábízott bírósági feladat keretében gyakorolnia kell. A bíróságok területét kivéve, amelyek tekintetében az EUMSZ 261. cikk és az 1/2003/EK rendelet⁹⁴ 31. cikke alapján korlátlan felülvizsgálati jogkörrel rendelkeznek, e bíróság az EUMSZ 263. cikk első bekezdésének megfelelően jogszerűségi felülvizsgálatot végez, ami csak azt teszi lehetővé számára, hogy elutasítsa a megsemmisítés iránti keresetet, vagy megsemmisítse a megtámadott jogi aktust, de nem változtathatja meg azt, és nem vizsgálhatja annak célszerűségét. Egy második, az ítélezési gyakorlat által kiemelt, intézményi jellegű korlát a Bizottság és az uniós bíróságok közötti hatáskörmegosztásból ered, mivel a Szerződés az előbbire felügyeleti jogkört ruházott a versenyjog területén, amely a versenyszabályok megsértése kivizsgálásának és megtorlásának feladata mellett kiterjed egy olyan általános politika kialakítására és követésére, „amelynek célja a Szerződésben lefektetett elveknek [az] [...] alkalmazása,

92 — Lásd a vitatott határozat (609)–(614) preambulumbekzdését.

93 — A jelen ügyben a vitatott határozat nem szab ki bírságot, de a meghozott korrekciós intézkedések megsértése esetére előírja napi kényszerítő bírság alkalmazását.

94 — A Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.).

és a vállalkozások magatartásának ez irányba való terelése”⁹⁵. Ebben az összefüggésben az ítélkezési gyakorlat elismerte, hogy a Bizottság versenyjogi ügyekben hozott határozatainak jogszerűségi felülvizsgálata során az uniós bíróság nem helyettesítheti saját álláspontjával ezen intézmény álláspontját, és nem változtathatja meg a vitatott határozatot, különben megzavarja a Szerződés által előírt intézményi egyensúlyt.⁹⁶ Egy harmadik korlátozás vonatkozik végül azokra az értékelésekre, amelyeket a Bizottságnak kell elvégeznie az EK 81. cikk alapján hozott határozataiban. A Bizottságot bizonyos mérlegelési mozgástér illeti meg, amikor összetett gazdasági vagy műszaki értékeléseket végez, azon megfontolás alapján, hogy ezek az értékelések magas műszaki képzettséget és gazdasági szakértelmet igényelhetnek, valamint olyan gazdaságpolitikai döntésekkel járhatnak, amelyeket a Bizottságnak kell meghoznia. Az uniós bíróság által ezen értékelések felett gyakorolt felülvizsgálat ebből következően korlátozott. Ennek megfelelően az állandó ítélkezési gyakorlat szerint e felülvizsgálat „az eljárási és indokolási szabályok betartásának, a tények tárgyi pontosságának, az e tények értékelése során elkövetett nyilvánvaló hibának és a hatáskörrel való visszaélés hiányának ellenőrzésére” korlátozódik.⁹⁷

119. Néhány éve a korlátozott felülvizsgálatra vonatkozó ítélkezési gyakorlat köre jelentős mértékben szűkült,⁹⁸ szintén annak következtében, hogy az uniós versenyjog fokozatosan büntetőjogiasodik. Ennek megfelelően a Bíróság a KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben és a Chalkor kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben kimondta, hogy „noha összetett gazdasági értékeléseket igénylő területeken a Bizottság gazdasági kérdésekben mérlegelési mozgástérrel rendelkezik, ez nem jelenti azt, hogy a közösségi bíróság nem vizsgálhatja felül gazdasági jellegű tényeknek a Bizottság általi értelmezését. Az uniós bíróságnak ugyanis nem csupán a hivatkozott bizonyítékok tárgyi pontosságát, megbízhatóságát és koherenciáját kell vizsgálnia, hanem azt is ellenőriznie kell, hogy e bizonyítékok tartalmazzák-e az adott összetett helyzet értékeléséhez figyelembe veendő összes releváns adatot, és alátámasztják-e a belőlük levont következtetéseket”⁹⁹. A Bíróság egyébként hozzátette, hogy „az uniós bíróság feladata, hogy a hivatkozott jogalapok alátámasztása érdekében a felperes által előterjesztett elemek alapján elvégezze a jogszerűségi vizsgálatot”, és hogy e vizsgálat során a bíróság nem hivatkozhat a Bizottság rendelkezésére álló mérlegelési mozgástérre „annak érdekében, hogy lemondjon a mind jogi, mind pedig ténybeli szempontból alapos felülvizsgálat elvégzéséről”¹⁰⁰. Egyelőre nem ismert e megállapítás pontos hatóköre, amely egyébként önmagában alkalmas lehet arra, hogy ténylegesen semlegesítse magának a

95 — Lásd például a 100/80-103/80. sz., Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1983. június 7-én hozott ítélet (EBHT 1983., 1825. o.) 105. pontját, és a fent hivatkozott Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 149. pontját.

96 — Lásd például a Törvényszék T-68/89., T-77/89. és T-78/89. sz., SIV és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1992. március 10-én hozott ítéletének (EBHT 1992., II-1403. o.) 160., 319. és 320. pontját.

97 — Ez az ítélkezési gyakorlat, amely eleinte az EK 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazására korlátozódott, később, a fent hivatkozott Remia és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélettel (34. pont) kezdődően kiterjedt e rendelkezés (1) bekezdésének alkalmazására is, lásd többek között a C-204/00. P., C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P. és C-219/00. P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-123. o.) 279. pontját. Jelenleg már fel lehet tenni a kérdést, hogy milyen okok húzódnak meg e tartós bírósági tiszteletben tartás mögött, figyelemmel többek között az uniós kartelljog végrehajtását érintő decentralizációs folyamatra, valamint az uniós bíróságok által az évek során e területen szerzett tapasztalatokra.

98 — E folyamat először elkülönült ágazatokat érintett, mint az összefonódások ellenőrzése és az állami támogatások, lásd a C-12/03. P. sz., Bizottság kontra Tetra Laval ügyben 2005. február 15-én hozott ítélet (EBHT 2005., I-987. o.) 39. pontját, illetve a fent hivatkozott Spanyolország kontra Lenzing ügyben hozott ítélet 56. és 57. pontját.

99 — Lásd a C-272/09. P. sz., KME és társai kontra Bizottság ügyben 2011. december 8-án hozott ítélet (EBHT 2011., I-12789. o.) 94. pontját, a fent hivatkozott C-389/10. P. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 121. pontját, és a C-386/10. P. sz., Chalkor kontra Bizottság ügyben 2011. december 8-án hozott ítélet (EBHT 2011., I-13085. o.) 54. pontját.

100 — A fent hivatkozott C-389/10. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 129. pontja, és a fent hivatkozott Chalkor kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 62. pontja. Lásd még a C-199/11. sz., Otis és társai ügyben 2012. november 6-án hozott ítélet 59. és 61. pontját.

Bizottság gazdasági mérlegelési mozgásterének elismerésének elvét.¹⁰¹ Ezzel szemben teljesen nyilvánvaló módon bizonyítja a Bíróság arra irányuló szándékát, hogy a lehető legnagyobb mértékben mérsékelje a mérlegelési mozgáster által a Bizottság azon határozatait érintő bírósági felülvizsgálat terjedelmére gyakorolt hatást, amelyek szankciót szabnak ki az EK 81. cikk megsértése miatt.¹⁰²

120. Ami azt a kérdést illeti, hogy az uniós bíróságok által gyakorolt, fent leírt bírósági felülvizsgálat terjedelme összeegyeztethető-e a tényleges bírósági jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog tiszteletben tartásával, rá kell mutatni, hogy a Bíróság a fent hivatkozott KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben és a fent hivatkozott Chalkor kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben kimondta, hogy „nem tűnik úgy, hogy az EUMSZ 263. cikkben előírt – és az 1/2003 rendelet 31. cikkében foglalt, a bíróság összegére vonatkozó korlátlan felülvizsgálati jogkörrel kiegészített – jogszerűségi vizsgálat sérti a Charta 47. cikkében szereplő hatékony bírói jogvédelem elvére vonatkozó követelményeket”¹⁰³. Ezenkívül a Bíróság újabban a Schindler Holding és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében erősítette meg ezt az összeegyeztethetőségről szóló döntést, az EJEE 6. cikkének fényében is, amely alapján a Charta 52. cikkének (3) bekezdése értelmében a Charta 47. cikkének tartalmát és terjedelmét meg kell határozni.¹⁰⁴

121. Az EJEE 6. cikkének (1) bekezdése, amelyet itt büntetőjogi vetületében kell alkalmazni,¹⁰⁵ nem zárja ki, hogy közigazgatási hatóság represszív szankciót szabjon ki, azzal a feltétellel azonban, hogy a hatóság határozatát utóbb „teljes felülvizsgálati jogkörrel” rendelkező bírósági szerv felülvizsgálata alá lehessen vonni. Az EJEB szerint az ilyen szerv jellemzői közé tartozik „az arra vonatkozó hatáskör, hogy minden ténybeli és jogi kérdésben megváltoztathatja a meghozott határozatot”, valamint „az arra vonatkozó hatáskör, hogy foglalkozzon minden, az elé terjesztett jogvita szempontjából jelentős ténybeli és jogi kérdéssel”¹⁰⁶. Bár úgy tűnhet, hogy e megállapítás¹⁰⁷ azt igényli, hogy azt a szervet,

101 — Figyelemmel tartalmára és arra az összefüggésre, melybe illeszkedik, úgy tűnik, hogy az a bíróság összegének meghatározásánál számításba jövő tényezők megválasztására és értékelésére korlátozódik, és nem terjed ki a jogsértés megállapítása során végzett értékelések felülvizsgálatára. Ugyanakkor feltehető a kérdés, hogy ezen korlátozó megközelítés nem lenne-e még inkább indokolt az olyan felülvizsgálat keretében, ahol – a bírágkiszabás területétől eltérően – az uniós bíróság nem rendelkezik korlátlan felülvizsgálati jogkörrel.

102 — Tovább haladva ebben az irányban, az EFTA-Bíróság az E-15/10. sz., Posten Norge As kontra EFTA Felügyeleti Hatóság ügyben 2012. április 18-án hozott ítéletében (még nem tették közzé) kifejezetten felhagyott azzal a gyakorlattal, amely szerint a felülvizsgálat az EFTA Felügyeleti Hatóság által végzett összetett gazdasági értékelések nyilvánvaló hibáira korlátozódott (102. pont). Az ítélet indokolásában, miután értelmezte az uniós bíróságok e tekintetben fennálló gyakorlatát, mint a jogszerűségi felülvizsgálat korlátainak referenciáját (90. pont), az EFTA-Bíróság megállapította, hogy figyelemmel a versenyszabályok megsértése miatt általa kiszabott bírságok tekintetében az EJEE 6. cikk (1) bekezdésének büntetőjogi vetületéből következő korlátokra, az EFTA Felügyeleti Hatóság nem rendelkezik olyan mérlegelési mozgásterrel az összetett gazdasági értékelések kapcsán, amely meghaladná e korlátokat (100. pont). Ennek megfelelően az EFTA-Bíróság szerint bár az ilyen felülvizsgálat körében a bíróság nem helyettesítheti az összetett gazdasági helyzetekre vonatkozó saját (eltérő) értékelésével a jogi aktus kibocsátójának értékelését, amennyiben semmilyen jogi kifogás sem terjeszthető elő az utóbbi által levont következtetésekkel szemben, a bíróságnak azonban „meg kell győződnie arról, hogy e következtetéseket a tények alátámasztják” (101. pont).

103 — A fent hivatkozott Chalkor kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 67. pontja, a fent hivatkozott C-389/10. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 133. pontja, és a fent hivatkozott Otis és társai ügyben hozott ítélet 59–63. pontja.

104 — A C-501/11. P. sz. ügyben 2013. július 18-án hozott ítélet 30–39. pontja. Formai szempontból a vizsgálat a Charta 47. cikkén alapult, nem pedig az EJEE 6. cikkén; lásd többek között az ítélet 32. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

105 — Az uniós versenyjog megsértéséért kiszabott szankciók büntetőjogi jellege az EJEE 6. cikke (1) bekezdése büntetőjogi vetületének alkalmazása szempontjából az EJEB által az Engel és társai kontra Hollandia ügyben 1976. június 8-én hozott ítéletben (5100/71. sz. kereset) rögzített kritériumok alkalmazásából ered. Ilyen értelmű döntést hozott az EFTA-Bíróság a fent hivatkozott Posten Norge As kontra EFTA Felügyeleti Hatóság ügyben hozott ítélet 88. pontjában. Úgy tűnik, hogy ezt elfogadta a Bíróság is a fent hivatkozott Schindler Holding és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének különösen a 33. pontjában.

106 — A 2011. szeptember 27-i Menarini Diagnostics Srl kontra Olaszország ítélet (43509/08. sz. kereset), 59. § és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

107 — Legalábbis az EJEB ítéleteinek francia változatában, amelyek megváltoztatási jogkörre, nem pedig csak megsemmisítési jogkörre utalnak, ellentétben az angol változattal.

amelyre az EJEE 6. cikkének (1) bekezdése szerinti utólagos bírósági felülvizsgálatot bízták, olyan hatáskörökkel ruházzák fel, amelyek meghaladják a jogszerűségi vizsgálat során gyakorolható hatásköröket,¹⁰⁸ illetve biztosítsanak számára az ügy valódi vizsgálatára vonatkozó jogkört¹⁰⁹, annak az EJEB általi konkrét alkalmazása rendkívül rugalmas.¹¹⁰

122. Kiemelendő – és itt az EJEB és az uniós bíróságok ítélkezési gyakorlata közötti módszertani konvergencia egy különösen fontos tényezőjéről van szó¹¹¹ –, hogy az EJEB szerint az EJEE 6. cikkének alkalmazása szempontjából nem az számít, hogy a bíróság absztrakt módon kimondja a („gyenge” vagy „erős”) felülvizsgálati típusról, hogy az jogszerűen alkalmazható, vagy az adott ügyben alkalmazni kívánja, hanem az, hogy e felülvizsgálat gyakorlása révén az ezen egyezményben biztosított jogokat hatékony védelemben részesítik. E kazuisztikus megközelítést hallgatólagosan¹¹², de egyértelműen megerősítette az EJEB a nemrég hozott Menarini Diagnostics Srl kontra Olaszország ítéletében.¹¹³ Ilyen összefüggésben, bár az uniós bíróságok által Bizottságnak a versenyszabályok megsértése miatt szankciót kiszabó határozatai felett gyakorolt felülvizsgálat álláspontom szerint – ahogy azt hallgatólagosan a Bíróság is megerősítette a Schindler Holding és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletében – megfelel az EJEE 6. cikke (1) bekezdése követelményeinek,¹¹⁴ ez a felülvizsgálat konkrét gyakorlásának módjától függ.

123. A fent kifejtett elvek alapján kell megvizsgálni, hogy a jelen ügyben a Törvényszék elégséges bírósági felülvizsgálatot gyakorolt-e a Bizottság által a MIF objektív szükségessége tárgyában tett megállapítások tekintetében.

124. E tekintetben mindenekelőtt el kell utasítani a Bizottság azon kifogását, amely szerint a fellebbezőket terhelte annak bizonyítása, hogy a MIF objektíve szükséges volt a MasterCard működéséhez, annak érdekében, hogy ne essen az EK 81. cikk (1) bekezdésébe foglalt tilalom hatálya alá. Még ha fel is tesszük ugyanis, hogy ez az állítás helyes, ez nem változtat azon, hogy a Törvényszék teljességre törekvő felülvizsgálatot köteles gyakorolni a Bizottság által végzett értékelések összessége felett, beleértve azt az esetet is, ha azok az érintett vállalkozások által védelmükre felhozott érvek elutasítását célozzák.

125. Ezt követően rá kell mutatni, hogy a megtámadott ítélet 82. pontjában a Törvényszék – utalva a fent hivatkozott M6 és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletre és a fent hivatkozott Remia és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletre – emlékeztetett arra, hogy az uniós bíróság korlátozott felülvizsgálatot gyakorol a járulékos korlátozás objektív szükségességének megállapítása érdekében végzett összetett gazdasági értékelések tekintetében. Ahogy fent megjegyeztük, a Törvényszék által

108 — Mind a szankció meghatározása, mind pedig a jogsértés megállapítása tekintetében.

109 — E felülvizsgálat terjedelmét és e hatáskörök jellegét rendkívül széleskörűen ismerteti Pinto de Albuquerque bíró különvéleménye a fent hivatkozott Menarini Diagnostics Srl kontra Olaszország ügyben. Ha az ebben a véleményben javasolt megközelítést követnénk, akkor kételkedni lehetne abban, hogy az uniós bíróságnak a versenyjog megsértése miatt szankciót kiszabó határozatokkal kapcsolatos jogköre, amely a jogsértés megállapítása tekintetében a jogszerűség felülvizsgálatára korlátozódik, megfelel-e az EJEE 6. cikkének.

110 — Lásd ebben az értelemben az Elf Aquitaine ügyre vonatkozó indítványom (a Bíróság C-521/09. P. sz., Elf Aquitaine kontra Bizottság ügyben 2011. szeptember 29-én hozott ítélete [EBHT 2011., I-8947. o.]) 32–36. pontját.

111 — Lásd a fent hivatkozott C-389/10. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 136. pontját, valamint a fent hivatkozott Chalkor kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 82. pontját.

112 — Az említett megközelítés nyíltabb megfogalmazásához, amely nem kerülheti ki a jogbiztonság szempontjából megfogalmazott kritikákat, lásd Sajó András bíró csatlakozó véleményét a fent hivatkozott Menarini Diagnostics Srl kontra Olaszország ügyben.

113 — Hivatkozás a 106. lábjegyzetben.

114 — Hasonlóan a laziói regionális közigazgatási bíróság és az olasz Államtanács által az Autorità garante della concorrenza e del mercato határozatai felett végzett felülvizsgálathoz, amelynek e rendelkezésnek való megfelelését hagyta helyben az EJEB a fent hivatkozott Menarini Diagnostics Srl kontra Olaszország ítéletében.

gyakorolni szándékozott felülvizsgálat terjedelmét meghatározó kritériumok ilyen absztrakt rögzítése önmagában nem kifogásolható, ha bebizonyosodik, hogy a konkrét ügyben mind jogi, mind pedig ténybeli szempontból alapos felülvizsgálatot végzett, az előtte hivatkozott jogalapok alátámasztása érdekében hivatkozott körülmények fényében.¹¹⁵

126. A fellebbezők mindenekelőtt úgy érvelnek, hogy a Törvényszék nem végzett elégséges felülvizsgálatot a Bizottság azon állítását illetően, amely szerint a MIF-et mint diszpozitív szabályt helyettesíteni lehetett volna az utólagos díjszabás tilalmával.

127. Vitathatatlan, hogy e kérdést illetően a Törvényszék a megtámadott ítélet 95. és 96. pontjában pusztán csak a vitatott határozat (554) preambulumbekzdésének teljes megismétlésére, és annak kijelentésére szorítkozott, hogy az ott szereplő érvelésben nincs nyilvánvaló mérlegelési hiba.¹¹⁶ Ugyanakkor az elsőfokú keresetlevél szövegéből kitűnik, hogy a fellebbezők által felhozott kifogások lényegileg az *ex post* díjszabás tilalmával működő MasterCard rendszerre vonatkozó feltevésszabályozási jellegére, a versenyösszefüggés elemzésének elmaradására, valamint arra vonatkoztak, hogy a Bizottság elmulasztotta annak bizonyítását, hogy egy ilyen tilalom kisebb körű versenykorlátozással járna, mint a MIF. Márpedig a Törvényszék a megtámadott ítélet 97–99. és 143. pontjában kitért e különféle érvekre. Ezzel szemben e kifogások között nem szerepelt az, amelyre a fellebbezők most hivatkoznak, és amely az olyan diszpozitív szabály állítólagosan irrealisztikus jellegére vonatkozik, amely megakadályozná a kibocsátó bankokat abban, hogy kompenzációban részesüljenek az általuk az elfogadó bankoknak nyújtott szolgáltatások után. Ahogy a fenti 105. pontban már megállapítottam, és ahogy az többek között a megtámadott ítélet 19. pontjából, illetve a vitatott határozat (146)–(155) preambulumbekzdéséből is kitűnik, azzal a fellebbezők által eredetileg a közigazgatási eljárás során kifejtett állítással, amely szerint a MIF az elfogadó bankok által a kibocsátó bankok részére az utóbbiak által neki nyújtott szolgáltatásokért fizetett ár, a későbbiekben felhagytak, és a MIF-et inkább olyan mechanizmusnak minősítették, amely egyensúlyba hozza a kártyabirtokosok és a kereskedők által támasztott keresletet. A HSBC a maga részéről pusztán hivatkozik egyik alkalmazottjának az első fokon benyújtott beavatkozási beadványához csatolt nyilatkozatára, amelyben az az állítás szerepel, hogy egy *ex post* díjszabási szabály bevezetése valószínűleg azt eredményezné, hogy felhagynak a bankközi díjak kétoldalú rögzítésének mechanizmusával. Nem fejt ki ugyanakkor, hogy ez az eredmény, még ha bizonyítottnak is vesszük, mennyiben gyakorolt volna a MasterCard rendszerre olyan hatást, amely elképzelhetlenné tenne egy olyan diszpozitív mechanizmust, amely az *ex post* díjszabás tilalmán alapul, illetve azt sem, hogy az a tény, hogy a Törvényszék nem vette figyelembe ezt az eredményt – még ha ezt bizonyítottnak is vesszük –, milyen okból lett volna kihatással bírósági felülvizsgálata ténylegességére.

128. A fellebbezők ezt követően előadják, hogy a Törvényszék nem végzett elégséges felülvizsgálatot a MIF mint a kibocsátó bankokhoz történő pénztovábbítási mechanizmus objektív szükségességéről tett bizottsági megállapításokat illetően.

129. E tekintetben rámutatok, hogy a Törvényszék e tárgyra vonatkozó, a megtámadott ítélet 100–119. pontjában szereplő elemzése egyáltalán nem mutatja a Bizottság feltételezett mérlegelési mozgásterének „tiszteletben tartását”, éppen ellenkezőleg, annyira önálló, hogy a fellebbezésben párhuzamosan egy másik kifogás tárgyát is képezi, amely arra vonatkozik, hogy a Törvényszék állítólagosan saját értékelésével helyettesítette a Bizottság értékelését. A Törvényszék ugyanis a vitatott határozatban szereplő, a MasterCard rendszer bankjai által kártyakibocsátási tevékenységükből elérhető – a Bíróság jogkörén egyébként a jelen ügyben nem hivatkozott elferdítés esetét kivéve kívül eső – gazdasági előnyökre vonatkozó adatokhoz kapcsolódó saját elemzése alapján ítélte meg úgy a

115 — Lásd a fent hivatkozott C-272/09. P. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben 2011. december 8-án hozott ítélet 63. pontját, a fent hivatkozott C-389/10. P. sz., KME Germany és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 136. pontját, és a fent hivatkozott Chalkor kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 82. pontját.

116 — A 96. pontban ezen állítást követő pontosítás csak egy elvi kijelentés, amely szerint a megállapodás elsődleges tárgyához képest járulékos korlátozás nem tekinthető objektíve szükségesnek kevésbé korlátozó alternatíva fennállása esetén.

megtámadott ítélet 110. pontjában, hogy ésszerűen azt lehet megállapítani, hogy a MIF megszüntetése esetén ezen előnyök csökkenése nem lett volna elegendő ahhoz, hogy megkérdőjelezze a MasterCard rendszer életképességét, és a Törvényszék a megtámadott ítélet 111. pontjában szintén a MasterCard bankközi díjai szintjének az ausztrál bank által előírt csökkentése hatásai kapcsán végzett elemzés eredményeinek önálló értékelése alapján tekintette úgy, hogy ez az elemzés megerősíti azt a megállapítást, amely szerint a MIF megszüntetése nem vonná maga után a MasterCard rendszer összeomlását.¹¹⁷

130. Érvelésükben azonban sem a fellebbezők, sem az LBG nem pusztán az „értékelés bíróság általi átvételére” hivatkoznak a Bizottság értékelését illetően, hanem hivatkoznak a Törvényszék elemzésének „spekulatív és felszínes” jellegére, az általuk elé terjesztett körülmények figyelembevételének elmulasztására, valamint arra is, hogy elmulasztotta megállapítani e hiányosságot a vitatott határozatban szereplő elemzés tekintetében. Többek között azt állítják, hogy a Törvényszék nem tért ki arra a kérdésre, hogy a pozitív értékű bankközi alapdíjak rögzítése szükségtelen volt-e, figyelemmel a piac kettős természetére. Nem vette figyelembe azokat a korlátozó hatásokat sem, amelyeket a nulla szintű MIF gyakorolt a kettős piac másik, vagyis kibocsátási oldalára.

131. E tekintetben emlékeztetek arra, hogy a megtámadott ítélet 101., 181. és 182. pontjából kitűnik, hogy a Törvényszék úgy tekintette, hogy a piaci kettős természete, valamint a MIF megszüntetése által e piac „kibocsátási” részére gyakorolt hatások figyelembevételének elmulasztására vonatkozó érvek nem relevánsak az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján végzett elemzéssel összefüggésben, sem a MIF objektív szükségességének, sem a versenyre gyakorolt hatásainak elemzése szempontjából. Egyebekben a Törvényszék a megtámadott ítélet 176–178. pontjában helybenhagyta a kibocsátási piac érintett piacnak minősítését, illetve önálló jellegének megállapítását, ami érvelésének szerkezete alapján igazolta azt a tényt, hogy a Bizottság e piacra korlátozta a MIF által a versenyre gyakorolt hatások kapcsán végzett elemzését. Márpedig a fellebbezők nem terjesztettek elő olyan érveket, amelyekkel azt kívánták alátámasztani, hogy a megtámadott ítélet fent említett indokai téves jogalkalmazást tartalmaznak, és e tekintetben az LBG csak nagyon általános állításokat tesz.

132. Végül a fellebbezők előadják, hogy az a körülmény, hogy a Törvényszék érvelésének alátámasztása érdekében az ausztrál példára hivatkozott, amely a MIF csökkentésére és nem annak megszüntetésére vonatkozik, „rámutat” elemzése „hiányos voltára”.

133. E tekintetben pusztán arra mutatok rá, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 112–114. pontjában megvizsgálta és elutasította az ausztrál példa relevanciájának állítólagos hiányára vonatkozó érveket. Mivel az e pontokban szereplő értékelést anélkül kérdőjelezi meg, hogy azzal szemben bármilyen érvre, és még kevésbé elferdítésre hivatkozna, az elemzett kifogást álláspontom szerint el kell utasítani.

134. A fentiekre figyelemmel úgy vélem, hogy a fellebbezés első jogalapjának negyedik részét, és ennél fogva a jogalapot teljes egészében el kell utasítani.

5. Az EK 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazásáról (a fellebbezés harmadik jogalapja)

135. Csatlakozó fellebbezésében a fellebbezők által támogatott LBG azt kifogásolja, hogy a Törvényszék több esetben tévesen alkalmazta a jogot az EK 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazása során. Az LBG és a fellebbezők kifogásai három részre bonthatók.

117 — A megtámadott ítélet 113–119. pontjában a Törvényszék egyébként megvizsgálta és elutasította a fellebbezők és a beavatkozók által előterjesztett, az ausztrál példa relevanciájának megkérdőjelezésére irányuló érveket, amelyek azon alapultak, hogy először is az ausztrál szabályozó hatóság beavatkozása a MIF csökkentésére, és nem annak megszüntetésére vonatkozott, másodsorban azon, hogy az ausztráliai és az EGT-ban fennálló piaci feltételek összehasonlíthatatlanok, harmadszor pedig azokon a negatív kihatásokon, amelyeket e csökkenés eredményezett a kártyabirtokosokra nézve.

a) A bizonyítás szintjéről és az *in dubio pro reo* elvéről

136. Először is az LBG szerint a Törvényszéknek meg kellett volna állapítania, hogy a Bizottság tévesen alkalmazta a jogot, amikor túlzott bizonyítási szintet követelt meg. Az EK 81. cikk (3) bekezdésében szereplő feltételek értékelésénél a bizonyítási szintnek a valószínűségek mérlegelésének kell megfelelnie. A jelen ügyben ezt az értékelést a MasterCard rendszer egészéhez viszonyítva kellett volna elvégezni, amely jelentős előnyöket biztosított a fogyasztók és a kereskedők számára. Jogilag helytelen azt követelni meg a MasterCardtól, hogy igazolja a MIF pontos szintjét, ahelyett hogy egyszerűen azt bizonyítaná, határozott bizonyítékokra támaszkodva, hogy az általa a MIF rögzítése céljából követett módszer igazolható. Ugyanebben az összefüggésben a fellebbezők előadják, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor anélkül, hogy egyébként kielégítő magyarázatot szolgáltatott volna, azt állapította meg, hogy az *in dubio pro reo* elve nem alkalmazható akkor, ha – mint a jelen esetben is – a vállalkozás, amely az EK 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazására hivatkozik, olyan bizonyítékokat szolgáltatott, amelyek legalábbis kétségeket vetnek fel e rendelkezés alkalmazását illetően, valamint hogy a Bizottság nem oszlatta el teljes mértékben e kétségeket.

137. Ami először a túlzott bizonyítási szintre vonatkozó kifogást illeti, meg kell állapítani, hogy az LBG által csatlakozó fellebbezésében hivatkozott kifogás elég röviden és homályosan megfogalmazott érvelésen alapul. Az LBG nem jelöli meg a megtámadott ítélet azon pontjait, amelyek szerinte hibásak, és pusztán úgy érvel, hogy az előírt bizonyítási szint túlzott volt, anélkül hogy megjelölné, hogy a megtámadott ítélet mely elemeit kifogásolja. Érvelése alátámasztása érdekében az LBG pusztán általános jelleggel utal a Törvényszékhez benyújtott beavatkozási beadványában kifejtett érvekre. Ilyen körülmények között komoly kétségeim vannak e kifogás elfogadhatóságát illetően, figyelemmel a Bíróság eljárási szabályzata 168. cikke (1) bekezdésének d) pontjára.

138. Mindenesetre úgy vélem, hogy e kifogás szintén megalapozatlan.

139. Mindenekelőtt, ami annak állítólagos szükségességét illeti, hogy a MIF-et a MasterCard rendszer egészével összefüggésben értékeljék, emlékeztetek arra, hogy a megtámadott ítélet 207. pontjában a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy mivel a MIF nem minősül járulékos korlátozásnak, a Bizottság jogszerűen vizsgálta, hogy vannak-e olyan érzékelhető, objektív előnyök, amelyeket kifejezetten a MIF eredményezett, anélkül hogy figyelembe vette volna a MasterCard rendszer egészét. Márpedig egyrészt meg kell állapítani, hogy az LBG csatlakozó fellebbezésében nem terjesztett elő semmilyen körülményt vagy érvet a Törvényszék e megállapításának megkérdőjelezése érdekében. Másrészt, figyelemmel a fenti 79–134. pontban végzett elemzésre, azt javaslom, hogy a Bíróság utasítsa el a fellebbezők által a megtámadott ítélet indokolásának a MIF objektív szükségességére vonatkozó részével szemben előadott kifogásokat.

140. Ami ezt követően az arra vonatkozó érvet illeti, hogy az EK 81. cikk (3) bekezdésében szereplő feltételek értékelésénél a bizonyítási szintnek a valószínűségek mérlegelésének kellett volna megfelelnie, mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy az 1/2003 rendelet 2. cikke szerint az EK 81. cikk (3) bekezdése rendelkezéseiben foglalt kedvezményt igénybe venni kívánó vállalkozás köteles bizonyítani, hogy az e bekezdésben foglalt feltételek teljesülnek, anélkül azonban, hogy meghatározná az ennek érdekében előírt bizonyítási *szintet*.

141. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint, ahogy arra joggal emlékeztetett a Törvényszék a megtámadott ítélet 196. pontjában, az e rendelkezésre hivatkozó személynek *meggyőző* érvekkel és bizonyítékokkal kell alátámasztania, hogy a mentességben való részesüléshez szükséges feltételek teljesülnek, és különösen az EK 81. cikk (3) bekezdésében szereplő első feltételt illetően, hogy a szóban forgó megállapodásból következő javulás érzékelhető objektív előnyökkel jár, amelyek ellentételezhetik a verseny szintjén a megállapodás által hordozott hátrányokat.¹¹⁸ Arra is rá kell

118 — A C-501/06. P., C-513/06. P., C-515/06. P. és C-519/06. P. sz., GlaxoSmithKline Services és társai kontra Bizottság és társai egyesített ügyekben 2009. október 6-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-9291. o.) 92. pontja, kiemelés tőlem.

mutatni, hogy a fent hivatkozott GlaxoSmithKline Services és társai kontra Bizottság és társai egyesített ügyekben hozott ítéletben a Bíróság kimondta, hogy az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján végzett elemzéssel összefüggésben elég, ha a Bizottság a rendelkezésére álló adatok alapján arra a meggyőződésre jut, hogy annak a *valószínűsége*, hogy az érzékelhető objektív előny megvalósul, elegendő mértékű annak feltételezéséhez, hogy a megállapodás ilyen előnnyel jár.¹¹⁹ Ugyanakkor meg kell állapítani, hogy amint az említett ítélet 93. pontjából kifejezetten kitűnik, e megállapítás azon mentesség alkalmazásával függ össze, amelyet az EK 81. cikk (3) bekezdésének az 1/2003 rendelet elfogadása előtt hatályos szövege tartalmazott, amely *előzetes* bizottsági engedélyezési rendszert írt elő.¹²⁰ Ebben az összefüggésben a Bizottságnak a neki bejelentett megállapodás által hordozott valószínű előnyök *jövőre vonatkozó és előrejelzésszerű* elemzését kellett elvégeznie.

142. Márpedig meg kell állapítani, hogy beadványaikban az LBG és a fellebbezők nemcsak hogy nem jelölték meg a megtámadott ítélet hibás pontjait, és pusztán csak általános jelleggel állították, hogy a bizonyítás szintjének a valószínűségek mérlegelésének kell megfelelnie, de semmilyen módon nem ismertették azokat az okokat sem, amelyek miatt e bizonyítási szintet kellene alkalmazni a jelen ügyben, amelyben egyrészt a Bizottságnak nem kellett a jövőre vonatkozó elemzést végeznie, másrészt pedig éppen ellenkezőleg a felpereseknek kellett *meggyőző* bizonyítékokkal alátámasztania a MIF érzékelhető objektív előnyeit, melyek ellentételezhetők a Bizottság által azonosított hátrányokat.

143. Ilyen körülmények között úgy vélem, hogy amennyiben a Bíróság elfogadhatónak tekinti, a túlzott bizonyítási szintre vonatkozó érvet el kell utasítani.

144. Ami másodsor a fellebbezők által hivatkozott, az *in dubio pro reo* elvének megsértésére vonatkozó kifogást illeti, emlékeztetni kell arra, hogy ez az elv az ártatlanság védelmének folyamánya,¹²¹ amelyet egy jogsértés bizonyítékainak értékelésénél kell figyelembe venni.¹²² Ezen elv értelmében a jogsértést teljes körűen bizonyítani kell, és az e bizonyítással kapcsolatos kétségeket és bizonytalanságokat azon személy javára kell értékelni, akinek magatartását kifogásolják, vagyis azok akadályát jelentik vele szemben a szankció alkalmazásának.

145. A fellebbezők érve a megtámadott ítélet 237. pontját célozza, amelyben az EK 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazására vonatkozó elemzését lezárva a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy mivel a felperesek nem szolgáltatott bizonyítékot az általuk hivatkozott mentesülésre, el kell utasítani azt az állítást, amely az *in dubio pro reo* elvének megsértésén alapul.

146. Álláspontom szerint ez az értékelés nem hibás. Véleményem szerint ugyanis az *in dubio pro reo* elv a Bizottság által az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján végzett elemzés kapcsán alkalmazható, amelyben annak azt kell bizonyítania, hogy a szóban forgó vállalkozás megsértette az említett rendelkezést. Ebben az összefüggésben ez az elv azt igényli, hogy a Bizottság által előterjesztett bizonyítékok teljes körűen támasszák alá e jogsértést, oly módon, hogy semmilyen kétség ne maradjon fenn annak elkövetését illetően.

147. Ezzel szemben nem gondolom, hogy az *in dubio pro reo* elvére lehetne hivatkozni – ahogy azt a fellebbezők teszik – annak érdekében, hogy megpróbálják csökkenteni az EK 81. cikk (3) bekezdésében szereplő mentesülés alkalmazása kapcsán megkövetelt bizonyítási szintet. Ahogy arra a fenti 141. pontban rámutattam, az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK 81. cikk (3) bekezdésére

119 — Uo., 93. pont, kiemelés tőlem.

120 — Lásd konkrétan a Szerződés [81]. és [82]. cikkének végrehajtásáról szóló első, 1962. február 6-i 17. tanácsi rendelet (HL 1962. 13., 204. o.; magyar nyelvű kiadás 8. fejezet, 1. kötet 3. o.) 4., 6. és 9. cikkét.

121 — Lásd Trstenjak főtanácsnok C-62/06. sz. ZF Zefeser ügyre vonatkozó 2007. május 3-i indítványának (2007. december 18-án hozott ítélet, EBHT 2007., I-11995. o.) 66. pontját.

122 — Lásd Ruiz-Jarabo Colomer főtanácsnok C-150/05. sz. van Straaten-ügyre vonatkozó 2006. június 8-i indítványának (2006. szeptember 28-án hozott ítélet, EBHT 2006., I-9327. o.) 70. pontját.

hivatkozó vállalkozásnak *meggyőző* érvekkel és bizonyítékokkal kell alátámasztania, hogy a mentességben való részesüléshez szükséges feltételek teljesülnek. Nem elég tehát, ahogy azt a fellebbezők láthatóan gondolják, ha olyan bizonyítékokat terjesztenek elő, amelyek pusztán kétségeket vetnek fel az EK 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazását illetően.

148. Vitathatatlan, ahogy arra a Törvényszék is emlékeztetett a megtámadott ítélet 197. pontjában, hogy egyes esetekben a mentesülésre hivatkozni kívánó vállalkozás által hivatkozott érvek és ténybeli körülmények természetüknél fogva a másik fél, vagyis a Bizottság magyarázatát vagy indokolását igényelhetik, amelynek elmulasztása esetén megállapítható, hogy a vállalkozás a bizonyítási kötelezettségnek eleget tett.¹²³ Ugyanakkor meg kell állapítani, hogy a fellebbezők nem vitatják azt a megállapítást, amelyre a Törvényszék a megtámadott ítélet 231. pontjában jutott, és amely szerint a Bizottság megvizsgálta és jogszerűen elutasította a közigazgatási eljárásban kifejtett felperesi érvelés megalapozottságát, hanem pusztán arra hivatkoznak, hogy a Törvényszék a megtámadott ítéletben elismerte, hogy maradtak fenn kételyek az EK 81. cikk (3) bekezdésének a MIF tekintetében való alkalmazhatóságát illetően. Ilyen kétségek azonban nem szerepelnek a megtámadott ítéletben, és különösen nem találhatóak a megtámadott ítélet 233. pontjának elején található, a fellebbezők által hivatkozott mondatban. Éppen ellenkezőleg, a megtámadott ítélet 237. pontjában a Törvényszék egyértelműen megállapította, bármilyen kétely rögzítése nélkül, hogy a Bizottság joggal állapíthatta meg, hogy a felperesek nem szolgáltatottak bizonyítékot arra, hogy az EK 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazhatósági feltételei teljesültek.

149. Végül, mivel a szóban forgó kifogást úgy is lehet értelmezni, hogy az a megtámadott ítélet hiányos indokolására hivatkozik az *in dubio pro reo* elv alkalmazhatóságát illetően, a fenti 30. és 31. pontban kifejtett megfontolások fényében úgy vélem, hogy mivel azt állapította meg, hogy az EK 81. cikk (3) bekezdése szerinti mentesülés feltételeinek fennállását nem bizonyították, a Törvényszék nem volt köteles részletesebben kifejteni azokat az okokat, amelyek miatt a jelen ügyben *in dubio pro reo* elvet nem lehet alkalmazni.

b) Az EK 81. cikk (3) bekezdése szerinti előnyök kialakulása szerinti piaccal, valamint az érintett fogyasztói csoportokkal kapcsolatos, állítólagosan téves megközelítésről

150. Másodsor, a fellebbezők által támogatott LBG előadja, hogy a Törvényszék pontatlan megközelítést fogadott el az EK 81. cikk (3) bekezdése szerinti előnyök kialakulása szerinti piaccal összefüggésben. Az LBG előadja, hogy bár elismerte, hogy az ítélezési gyakorlat szerint az említett előnyök minden olyan piac vonatkozásában figyelembe vehetők, amely a megállapodás fennállásából hasznot húz, és elfogadta, hogy kapcsolat áll fenn a szóban forgó piac két oldala (vagyis a kártyabirtokosok és a kereskedők) között, a Törvényszék kizárólag a kereskedőket érintő előnyökre koncentrált. Ennek során a Törvényszék figyelmen kívül hagyta a MasterCard rendszerből és magából a MIF-ből a kártyabirtokosok számára következő jelentős előnyöket, valamint a piac kettős természetét és a rendszer optimalizációját, amelyhez a MIF is hozzájárul. A fellebbezők előadják, hogy a Törvényszék nem fejtette ki, hogy miért nem teljesülhet az EK 81. cikk (3) bekezdésében szereplő első két feltétel pusztán a MIF-ből a kártyabirtokosokra háruló előnyök alapján, feltéve hogy ezek az előnyök alkalmasak arra, hogy kompenzáljanak minden, a MIF korlátozó hatásából állítólagosan a kereskedők számára következő hátrányt. Az EK 81. cikk (3) bekezdésének szövegében semmi nem támasztja alá a Törvényszék azon állítását, amely szerint, ha kettő vagy több érintett fogyasztói csoport van, akkor ahhoz, hogy a versenykorlátozást összeegyeztethetőnek lehessen tekinteni az EK 81. cikkel, minden ilyen csoportnak a korlátozásból eredő előny ugyanazon részből kell részesülnie.

123 — Lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott GlaxoSmithKline Services és társai kontra Bizottság és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 83. pontját, és a fent hivatkozott ítélezési gyakorlatot.

151. Az LBG és a fellebbezők kifogásai a megtámadott ítélet 228. és 229. pontjában szereplő elemzésre vonatkoznak, amelyekben a Törvényszék, miután felidézte ítélkezési gyakorlatát, amely szerint azok az előnyök, amelyekre az EK 81. cikk (3) bekezdésében foglalt első feltétel vonatkozik, nemcsak az érintett piacon, hanem olyan más piacokon is kialakulhatnak, amelyen az érintett megállapodás kedvező hatású lehet, mindazonáltal úgy ítélte meg, hogy mivel a fizetési kártyákkal érintett két felhasználói csoport egyikét a kereskedők képezik, az EK 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazásához az szükséges, hogy az ő tekintetükben is kimutassák, hogy a MIF-nek érzékelhető objektív előnyei vannak. Ennek alapján a Törvényszék azt állapította meg, hogy mivel ilyen bizonyítékot nem hoztak fel, mindenképpen hatástalan az az érv, amely arra vonatkozik, hogy a Bizottság nem vette kellően figyelembe, hogy a MIF előnyökkel jár a kártyabirtokosokra nézve.

152. Az említett kifogások az EK 81. cikk (3) bekezdésében szereplő mentesítés olyan összefüggésben való alkalmazására vonatkoznak, amelyet két olyan elkülönült piac létezése jellemez, amelyeken a korlátozó megállapodás hatásokat válthat ki. A jelen ügyben az elfogadási és a kibocsátási piacról van szó, amelyek bár elkülönültek, de jelentős kölcsönhatás és helyettesíthetőség áll fenn közöttük.¹²⁴ E tekintetben rá kell mutatni, hogy bár a Törvényszék helybenhagyta az érintett piac bizottsági meghatározását, a megtámadott ítélet e vetülete nem képezi fellebbezés tárgyát a Bíróság előtt.

153. Az LBG és a fellebbezők lényegileg előadják, hogy a Törvényszék hibát követett el, amikor figyelmen kívül hagyta azokat az előnyöket, amelyeket a MIF biztosít a kártyabirtokosok, vagyis a kibocsátási piacon nyújtott szolgáltatások közvetlen fogyasztói számára, holott ezek az előnyök potenciálisan ellensúlyozhatták volna a MIF-ből a kereskedők, vagyis az elfogadási piacon nyújtott szolgáltatások közvetlen fogyasztói tekintetében eredő korlátozó hatásokat.

154. Az e kifogás mögött meghúzódó jogkérdés tehát az, hogy ahhoz, hogy az EK 81. cikk (3) bekezdése szerinti mentesülést alkalmazni lehessen egy ilyen összefüggésben, szükséges-e, hogy a megállapodásból eredő előnyökből méltányos részesedést biztosítsanak az EK 81. cikk (3) bekezdésének megfelelően az azon piacon nyújtott szolgáltatások közvetlen fogyasztóinak – a jelen esetben nevezetesen a kereskedőknek –, amelyen a versenykorlátozó hatások fennállnak, vagy úgy lehet tekinteni, hogy az ezen fogyasztókra nézve hátrányos korlátozó hatások ellensúlyozhatók az egy kapcsolódó piacon nyújtott szolgáltatások fogyasztói, vagyis a jelen esetben a kártyabirtokosok részére biztosított előnyökkel.

155. Előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy az EK 81. cikk (3) bekezdésében szereplő második feltétel azt írja elő, hogy ahhoz, hogy egy korlátozó megállapodás az e rendelkezés szerinti mentesülésben részesülhessen, az említett megállapodásból eredő előnyből méltányos részesedést kell biztosítani a fogyasztók számára.

156. E tekintetben először rá kell mutatni, hogy a megállapodás hatálya alá tartozó termékek vagy szolgáltatások közvetlen vagy közvetett fogyasztóit kell azon fogyasztóknak tekinteni, akikre az említett rendelkezés hivatkozik. Másodsor, az állandó ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy ahhoz, hogy egy versenykorlátozó megállapodás az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján mentesülhessen, az e megállapodásból olyan érzékelhető objektív előnyöknek kell eredniük, amelyek ellentételezhetik a versenynek okozott hátrányokat.¹²⁵ Ebből az ítélkezési gyakorlatból levezethető, hogy ahhoz, hogy egy korlátozó megállapodás a mentesülés hatálya alá eshessen, az szükséges, hogy az e megállapodásból eredő előnyök biztosítsák a fogyasztók számára az olyan tényleges vagy valószínű hátrányos hatások teljes kompenzációját, amelyeket azok a versenynek a megállapodás eredményeként bekövetkezett korlátozása folytán kénytelenek elviselni. Másként fogalmazva, a korlátozó megállapodásból eredő előnyöknek ellensúlyozniuk kell a megállapodás negatív hatásait.

124 — Lásd a megtámadott ítélet 176. pontját.

125 — Lásd az 55/64. és 58/64. sz., Consten és Grundig kontra Bizottság egyesített ügyekben 1966. július 13-án hozott ítéletet (EBHT 1966., 429., 502. o.) és a fent hivatkozott GlaxoSmithKline Services és társai kontra Bizottság és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 92. pontját. Lásd még a fenti 141. pontot.

157. Ugyanakkor véleményem szerint e kompenzációnak azokra a fogyasztókra kell kiterjednie, akiket közvetlenül vagy közvetve érint a megállapodás.¹²⁶ Főszabály szerint ugyanis azoknak a fogyasztóknak kell a hátrány ellensúlyozásaként az EK 81. cikk (3) bekezdésében említett méltányos részesedést biztosítani az említett megállapodásból eredő előnyből, akik elszenvedik a szóban forgó megállapodás korlátozó hatásai által okozott hátrányt.

158. Abban az esetben ugyanis, ha figyelembe lehetne venni a megállapodásból eredő, egyes szolgáltatások egyik fogyasztói csoportját érő előnyöket az egy másik piacon nyújtott más szolgáltatások másik fogyasztói csoportjára gyakorolt hátrányos hatások ellensúlyozása érdekében, ez azt jelentené, hogy lehetővé tesszük az első fogyasztói csoport előnyben részesítését a második fogyasztói csoport hátrányára. Márpedig az ilyen típusú disztributív logikák álláspontom szerint főszabály szerint idegenek a versenyjog hatókörétől.¹²⁷ A versenyjog ugyanis a piac szerkezetének és ennek során a versenynek a védelmét célozza a versenytársak, és végül általában véve a fogyasztók¹²⁸ érdekében. Ezzel szemben nem célja, hogy előnyben részesítse a fogyasztók egy csoportját egy másik csoport kárára.¹²⁹

159. E tekintetben még arra kell rámutatnom, hogy e megfontolások nem szükségképpen állnak ellentmondásban a Törvényszéknek a megtámadott ítélet 228. pontjában említett ítélkezési gyakorlatával, amely szerint nem kizárt, hogy figyelembe lehessen venni a megállapodásból eredő, a megállapodás korlátozó hatásai által érintett piactól eltérő, másik piacon megjelenő előnyöket. Az ilyen előnyöket ugyanis figyelembe lehet venni például akkor, ha a megállapodással érintett fogyasztói csoport a két különböző piacon azonos.¹³⁰

160. A jelen ügyben a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy ahhoz, hogy az EK 81. cikk (3) bekezdésében szereplő mentesítést alkalmazni lehessen, az szükséges, hogy a MIF által biztosított érzékelhető objektív előnyök fennállását mindenképpen bizonyítsák a kereskedők tekintetében. Márpedig, mivel a kereskedők alkotják azt a fogyasztói csoportot, amely közvetlenül viseli a MIF korlátozó hatásait azon a piacon, ahol e hatások megjelennek, úgy vélem, hogy a Törvényszék nem alkalmazta tévesen a jogot.

161. Ebből következik, hogy nem lehet helyt adni sem a fellebbezők érveinek, sem az LBG azon érvének, amely szerint a Törvényszék figyelmen kívül hagyta a MIF-ből a kártyabirtokosok számára következő jelentős előnyöket.¹³¹ Az érintett piac meghatározásának vitatása hiányában ugyanezen következtetés érvényes a piac kettős természete figyelembevételének elmaradására vonatkozó érv

126 — Ezzel szemben nem szükséges az, hogy minden egyes fogyasztó részére egyénileg biztosítsák az objektív előnyök egy részét, mivel az érintett piacokon a fogyasztókra összességében gyakorolt hatást kell figyelembe venni. Lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben 2006. november 23-án hozott ítélet 70. és 72. pontját.

127 — E megfontolások nem állnak ellentmondásban a Bíróság fent hivatkozott Asnef-Equifax Administración del Estado ügyben hozott ítéletében szereplő azon megállapítással, amely szerint a fogyasztóknak az előnyből való méltányos részesedésére vonatkozó feltétel teljesüléséhez „szükséges az, hogy az érintett piacokon a fogyasztókra összességében gyakorolt hatás előnyös legyen” (lásd a 70. és 72. pontot). Ahogy az előző lábjegyzetből kitűnik, az Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben ugyanis az a kérdés merült fel, hogy az érintett fogyasztói csoport minden tagjának egyénileg részesülnie kell-e a korlátozó megállapodásból eredő objektív előnyökből, nem pedig az egyik fogyasztói csoport másik fogyasztói csoport kárára való esetleges előnyben részesítésének kérdése.

128 — Lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott GlaxoSmithKline Services és társai kontra Bizottság és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 63. pontját.

129 — E megfontolások álláspontom szerint nem zárják ki abszolút jelleggel azt, hogy különleges esetekben a Bizottság, a versenypolitikai döntései keretében elismerhesse egy megállapodás mentesülését azon tény alapján, hogy a megállapodás lényeges és egyértelműen bizonyított objektív előnyöket biztosít a fogyasztók egy bizonyos csoportja számára, miközben korlátozott hátrányos hatásokat gyakorol a fogyasztók egy másik csoportjára, mindezzel jelentős mértékben növelve az általános jólétet. Ugyanakkor egy ilyen, álláspontom szerint mindenképpen kivételes versenypolitikai döntést a Bizottság adott esetben ugyan meghozhat, de az bizonyosan kívül esik a megállapodás felei által végzett, arra vonatkozó értékelés körén, hogy a megállapodás összhangban van-e az EK 81. cikk (jelenleg EUMSZ 101. cikk) egészeivel.

130 — Ez volt a helyzet a Törvényszéknek a megtámadott ítélet 228. pontjában hivatkozott T-86/95. sz., Compagnie générale maritime és társai kontra Bizottság ügyben 2002. február 28-án hozott ítéletének (EBHT 2002., II-1011. o.) alapjául szolgáló ügyben. Ebben az ügyben ugyanis a két szolgáltatást, amelyre a versenykorlátozások vonatkoztak, két elkülönült piacon nyújtották, de arra azonos fogyasztói csoportnak, azaz az Észak-Európa, valamint Délkelet- és Kelet-Ázsia közötti kombinált árufuvarozási szolgáltatást igénylő szállítóknak volt szükségük (lásd különösen az említett ítélet 112. és 343–345. pontját).

131 — Ami a közvetlenül a MasterCard rendszerből vagy annak optimalizációjából származó előnyöket illeti, azokat semmiképpen sem kellett volna figyelembe venni, tekintettel arra, hogy a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy a MIF nem jelent járulékos korlátozást az említett rendszerhez képest.

tekintetében is. Végül a fentiekből következik továbbá, hogy ellentétben a fellebbezők állításával, a Törvényszék a megtámadott ítélet 228. és 229. pontjában nem tekintette úgy, hogy ha kettő vagy több érintett fogyasztói csoport van, akkor ahhoz, hogy a versenykorlátozást összeegyeztethetőnek lehessen tekinteni az EK 81. cikkel, *minden* ilyen csoportnak a korlátozásból eredő előny *ugyanazon részből* kell részesülnie. Csak azt állapította meg, hogy a MIF-ből eredő objektív előnyöket a kereskedők tekintetében kell bizonyítani.

162. Ezen megfontolások összességére tekintettel úgy vélem tehát, hogy el kell utasítani az LBG és a fellebbezők által az azon piac tekintetében követett, állítólagosan pontatlan megközelítésre vonatkozóan előterjesztett valamennyi kifogást, amelyen az EK 81. cikk (3) bekezdésében hivatkozott előnyöknek meg kell jelenniük, illetve a figyelembe veendő fogyasztói csoportok kapcsán megfogalmazott valamennyi kifogást.

c) Az EK 81. cikk (3) bekezdése túl szigorú alkalmazási feltételének jóváhagyásáról

163. Harmadszor, az LBG előadja, hogy a Törvényszék hibát követett el, amikor jóváhagyta az EK 81. cikk (3) bekezdésének túl szigorú alkalmazási feltételét. Az LBG különösen a megtámadott ítélet 233. pontjára hivatkozik, amelyben a Törvényszék arra utalt, hogy annak eldöntése szempontjából, hogy a MIF-et megfelelő szinten rögzítették-e, az egyetlen figyelembe veendő körülmény a kereskedők által nyújtott kompenzáció a kibocsátó bankok által a kereskedők részére nyújtott, vagy közvetlenül ezek előnyét szolgáló szolgáltatások kapcsán viselt költségeikért, valamint hogy a kompenzáció számításánál figyelembe kell venni a kibocsátó bankok egyéb bevételeit is. Az LBG előadja, hogy a Bizottság a legújabb ügyekben láthatóan olyan megközelítést fogadott el, amely kizárólag a kereskedőket érintő előnyökre koncentrál, mivel egy „a turista szempontja” megnevezésű korlátozó módszert alkalmazott.¹³² Az ilyen megközelítés alkalmazása az LBG szerint kivihetetlen és helytelen, és maga a Bizottság sem képest e kritérium alkalmazására, adatok híján. Ilyen körülmények között az LBG felveti, hogy a MasterCard vagy *a fortiori* az engedéllyel rendelkező bankok, amelyek nem rendelkeznek átfogó piaci adatokkal, miként alkalmazhatnák azt. A kiválasztott módszert emellett nem lehet alkalmazni a gyakorlatban, mivel azt igényli, hogy pontos bizonyítékokat szolgáltatassanak a MIF konkrét szintjeinek igazolása érdekében. E bizonyítékokat ugyanakkor nem igazán lehet benyújtani. Sem a Bizottság, sem a Törvényszék nem nyújtott semmilyen iránymutatást arra a pontos módszerre nézve, amelyet a MasterCardnak kellene követnie annak érdekében, hogy a MIF-et igazolható szinten állapítsa meg. Az egyértelműség e megközelítésből eredő hiánya jelentős bizonytalanságokat gerjeszt a piaci szereplők számára, és alkalmas arra, hogy a piaci innováció akadályozása révén kárt okozzon a fogyasztóknak.

164. E kifogás álláspontom szerint a megtámadott ítélet téves értelmezésén alapul. A 233. pontban, vagyis a megtámadott ítélet e kifogás által konkrétan megcélzott egyetlen pontjában ugyanis a Törvényszék nem állította azt, hogy a kibocsátó bankok által a nyújtott szolgáltatások kapcsán viselt költségek kompenzációja az *egyetlen* körülmény, amelyet annak eldöntése során figyelembe kell venni, hogy a MIF-et megfelelő szinten rögzítették-e. A megtámadott ítélet e pontjában a Törvényszék arra az előtte előadott érvre válaszolt, amely szerint nem volt elég adat ahhoz, hogy meg lehessen felelni a Bizottság által megkövetelt gazdasági bizonyítási szintnek. A megtámadott ítélet 233. pontjában szereplő megfontolásokat tehát az előző pontot is figyelembe véve kell értelmezni, amelyben a Törvényszék kifejtette, hogy a Bizottság által megkövetelt gazdasági bizonyítási szintnek való megfelelés nehézsége a fellebbezők által a közigazgatási eljárás során kifejtett érvelésből ered.

132 — Az LBG előadja, hogy e kritérium célja annak értékelése, hogy a MIF-et és az MSC-t olyan szinten állapították-e meg, amelyet egy kereskedő hajlandó lenne megfizetni abban az esetben, ha összeveti a fogyasztó részéről a kártyás fizetés felhasználási költségét a nem kártyás (készpénzes) fizetés költségével.

165. Ami konkrétan a „turista szempontja” megnevezésű módszerre való hivatkozást illeti, meg kell állapítani, hogy a megtámadott ítélet és a vitatott határozat egyáltalán nem hivatkozik erre a módszerre, így az e módszerre alapított érv nem releváns. Az LBG egyébként semmilyen körülményt nem ad elő annak kifejtése érdekében, hogy az e módszerre való hivatkozása alapján milyen módon lehetne hibát azonosítani a megtámadott ítéletben.

166. Ami azt az érvet illeti, amely szerint a Bizottság és a Törvényszék semmilyen iránymutatást sem adott arra a pontos módszerre nézve, amelyet a MasterCardnak kellene követnie annak érdekében, hogy a MIF-et megállapítsa, annak alapján nem lehet azonosítani a Törvényszék által a megtámadott ítéletben elkövetett téves jogalkalmazást, így az hatástalan.

167. A fentiekből következik, hogy az EK 81. cikk (3) bekezdésének megsértésére alapított jogalap harmadik részének sem lehet helyt adni, és ezért az említett jogalapot teljes egészében el kell utasítani.

III – Véggöveztetések

168. A fenti megfontolásokra tekintettel indítványozom, hogy a Bíróság az alábbiak szerint határozzon:

- 1) A Bíróság a fellebbezést és a csatlakozó fellebbezéseket elutasítja.
- 2) A Bíróság a MasterCard Incorporatedet, a MasterCard International Incorporatedet és a MasterCard Europe SPRL-t kötelezi a fellebbezéssel összefüggő költségek viselésére.
- 3) A Bíróság a Royal Bank of Scotland plc-t kötelezi a csatlakozó fellebbezésével összefüggő költségek viselésére.
- 4) A Bíróság a Lloyds TSB Bank plc-t és a Bank of Scotland plc-t kötelezi a csatlakozó fellebbezésükkel összefüggő költségek viselésére.
- 5) Az MBNA Europe Bank Ltd, a HSBC Bank PLC, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága viseli saját költségeit.